

Araştırma Makalesi / Research Article

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date

16.11.2018

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date

22.04.2019

Dr. Öğr. Üyesi Abdulsamet ÖZMEN

Dicle Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü
asametozman@gmail.com

SANATLI SİYERLERDE SEBEB-İ TE'LİF

ÖZET

Klasik Türk edebiyatında süslü nesrin en önemli eserlerinden biri Üveys bin Mehmed (Veysî) (ö. 1038/1628) tarafından kaleme alınan *Dürretü't-Tâc fî Sîreti Sâhibi'l-Mi'râc* adıyla bilinen eserdir. Bu eser, Resûlullah'ın doğumundan Bedir Savaşı'na kadar olan hadiseleri ihtivâ edip yarım kalmıştır. Daha sonra bu esere Nev'izâde Atâyî (ö. 1044/1634), Bosnalı Sâmî-i Abdülkerim (ö. 1096/1684), Bağdatlı Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ (ö. 1134/1721), Ahmed Tıflî Efendi (ö.1223/1808), Koçhisârî-zâde Süleymân Tâlib (ö. 1206/1792), Koca Ragıp Paşa (ö. 1176/1763) birer; Nâbî (ö. 1124/1712) ise iki zeyl yazmıştır. Çalışmamızın konusu ise daha önce üzerinde çeşitli akademik çalışmaların yapıldığı ve *Siyer-i Veysî* ve ona zeyl olarak yazılan *Siyer-i Atâyî*, *Siyer-i Nâbî*, *Siyer-i Nazmî-zâde* adlı eserlerin sebep-i te'lifleridir. *Siyer-i Veysî*'ye zikredilen müellifler dışında Bosnalı Sâmî-i Abdülkerim (ö. 1044/1634), Koçhisârî-zâde Süleymân Tâlib (ö. 1206/1792), Ahmed Tıflî Efendi (ö. 1223/1808) de birer zeyl kaleme almışlardır. Ancak kaynaklarda bu eserlerin muhtevası hakkında fazla malumata rastlanmamıştır. Esere zeyl yazan Koca Râgıp Paşa (ö. 1176/1763) ise eserinin sebep-i te'lifini kaleme almamıştır.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk edebiyatı, siyer, sebep-i te'lif, süslü nesir, müellif.

REASON OF COPYRIGHT IN ARTISTIC PROPHETIC BIOGRAPHY

ABSTRACT

One of the most important works of artistic proeses in Classical Turkish literature is the work known as *Dürretü't-Tâc fî Sîreti Sâhibi'l-Mi'râc* written by Üveys bin Mehmed (Veysî) (d. 1038/1628). This work comprises the events came through between the birth of Prophet and Bedir War and it has been left half finished. And then Nev'izâde Atâyî (d. 1044/1634), Bosnalı Sâmî-i Abdülkerim (d. 1096/1684), Bağdatlı Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ (d. 1134/1721), Ahmed Tıflî Efendi (d.1223/1808), Koçhisârî-zâde Süleymân Tâlib (d. 1206/1792), Koca Ragıp Paşa (d. 1176/1763) each one has been written an addendum and Nâbî (d. 1124/1712) two addendum for this work. The subject of our study is reason of copyright of the works *Siyer-i Veysî* about which various academical studies have been made and addendum of it *Siyer-i Atâyî*, *Siyer-i Nâbî*, *Siyer-i Nazmî-zâde*. Apart from these names, Bosnalı Sâmî-i Abdülkerim (d. 1044/1634), Koçhisârî-zâde Süleymân Tâlib (d. 1206/1792), Ahmed Tıflî Efendi (d. 1223/1808) each one has also written an addendum for *Siyer-i Veysî*. But there has not been much information in searches about the content of these works. And Koca Râgıp Paşa (d. 1176/1763) who has written an addendum to the work has not written the reason of his addendum.

Key Words: Classical Turkish literature, prophetic biography, reason of copyright, artistic prose, writer.

GİRİŞ

Siyer, Osmanlılar zamanında tarih ilminin konusu olmaktan ziyade edebiyatçıların ilgi alanına daha çok girmiştir. Bunun sebeplerinden biri *Kısâs-ı Enbiyâ* adlı eserin zengin bir muhtevâyâya sahip olmasıdır. Türk edebiyatında siyer türünde ilk eser Erzurumlu Kâdı Darir(ö. 796/1393)'e aittir. Ancak bu eser Arapçadan tercüme yoluyla Türk edebiyatına kazandırılmıştır. Edebiyatımızda te'lif niteliğini taşıyan ilk Türkçe siyer kitabı ise Alaşehirli Kadı Üveys bin Mehmed (ö. 1037/1627) tarafından kaleme alınan *Dürretü't-Tâc fî Sîreti Sâhibi'l-Mi'râc* adlı eserdir. Eser Veysî'nin ölümüyle yarım kalmıştır. Birçok müellif bu eseri tamamlamaya teşebbüs etmişlerdir. Bazı müellifler Veysî'nin yarım kalmış mezkur eserine başlamasının gerekçesini de eserinin girişinde dile getirmişlerdir. Çalışmamızın ana konusu “Sanatlı Siyerlerde Sebeb-i Te'lif” olması hasebiyle sebeb-i te'lif kelimesi hakkında aşağıda bazı bilgiler verilecektir¹.

“Sebeb-i nazm-ı kitab”, “sebeb-i tahrir”, “sebeb-i te'lif-i kitâb” gibi çoğunlukla Farsça başlıklar altında ele alınan bu bölümde müellif, eserini kaleme alışındaki sebep ve sebepleri kaleme alır. Müelliflerin eserleri te'lif etmesindeki sâikler arasında şunlar sayılabilir.

Yazar bazen dostlarıyla bir mecliste otururken sözden şiirden edebiyattan ve daha önce yaşamış müellifler ve eserlerinden bahsedilmesi müellifi eseri kaleme almaya teşvik eder.

Bazen de hükümdar veya devlet büyüklerinden biri, yabancı bir dilde yazılmış (genellikle Arapça ve Farsça gibi) bir eseri Türkçeye tercüme etmesini veya bir alan ile ilgili bir kitap te'lif etmesini ister.

Kimi zaman müellifler gördükleri bir rüyânın etkisi veya gaybdan gelen bir sesle eserini kaleme alırlar.

Müellifler bazen de kendilerinin veya eserlerini adına yazdıkları hükümdarın, devlet adamlarının veya yakın dostlarının isimlerini yaşatmak için eserini kaleme alan yazarlar, bazen de eserini insanlara çeşitli konularda bilgi, öğüt vermek için bir araç olarak kullanmışlardır.

Etkilendikleri bir olay, bir yer, bir eser, çok sevdikleri bir kişi; devlet büyüklerinden umulan bir beklenti de müellifleri bir eseri yazmaya yönelten sebepler arasında sayılabilir.

1. Çalışmaya Konu Olan Eserlerin Sebeb-i Te'lifleri

Bu başlık altında ele alacağımız konunun Türk edebiyatında te'lif edilen ve külfetli bir üslûpla kaleme alınan başta *Siyer-i Veysî* olmak üzere ve ona zeyl olarak yazılan *Siyer-i Atayî*, *Siyer-i Nâbî* ve *Siyer-i Nazmî-zâde* adlı eserlerin sanatlı bir dille yazılan sebeb-i te'liflerinin dil içi çevirilerini yapıp verilmek istenen mesajları günümüz Türkçesine uyarlamaktır.

1.1. Dürretü't-Tâc Fî Sîreti Sâhibi'l-Mi'râc (Siyer-i Veysî)

Müellif, eserin önsözüne “Konuşan kalem ile Peygamber'in zikri tarafına yönelip mahşer günü günahkârların sığınağı olan Peygamber'in hallerini anlatayım” manasına gelebilecek bir rübâi ile başlamıştır. Müellif, daha sonra “Resûlullah'ın nâdir mu'cizeleri ve büyük gazâları, güvenilir kimselerin hafızalarında kaydedilmemiştir. Eğer anlatılmaya teşebbüs edilirse, müelliflerin kitapları sadece Resûlullah'ın doğumundan sonra meydana gelen hadiseleri bile anlatmaya kifâyet etmezdi. Ama ‘Bir şeyi tamamen terketmemek gerekir’ sırrıyla bu özet makâlede Resûlullah'ın hayat hikâyesinin onda birini (1/10) kaleme almakla yetineceğim” der. Müellif daha sonra sebeb-i te'lif kısmını “Ayrıntıya girmeden özetle söylemek gerekirse, Allah doğru yola erdirtsin” sözüyle sona erdirmiştir.²

¹ Sebeb-i te'lif hakkında detaylı bilgi için bk. (Kavruk, 2003:19)

² Detaylı bilgi için bk. (Öztürk, 1997:85)

1.2. Risâle-i 'Atâyî (Nev'îzâde 'Atâyî'nin Siyer-i Veysî'ye Yazdığı Zeyl)

Müellif, “Ey nükteyle incileri saçan kalem! Sensin er meydanının tek kahramanı. Sen tatlı dilli ve hazır cevapsın, seninle konuşan gaybdan haber alır. Resûlullah'ın siyerini tamamlamak için paçaları sıvama vaktidir, himmet et. Şâhnâme okuyucusu olup şu resme bak ki, ibretlerle dolu olan felek, sana unuttuklarını hatırlatsın. Bahsedilen şâh, dini koruyan Allah'tır. Nâmesi (mektubu) ise, zaferi müjdeleyen Fetih Sûresi'dir. Güzel eserlerin tacı, şâha yakışacak inci; eser hazinelerine yeni açılmış kapıdır. Doğrulukta benzeri yok, parlaklıkta ayın çevresi gibidir. Yazma kürsüsüne o süslü kalemle geç ki, felek, siyerin nakl edilme şeklini görsün. Tâ ki (Resûlullah'ın) yarım kalmış siyeri, devam etsin. Yarım kalmış siyeri sen devam ettir. Meydana gelen kıymetli olayları bir bir sen anlat. Olayları öyle bir şekilde anlat ki, diğer anlatıcılardan farklı olsun. Her nüktesi doğru, her menkıbesi cilveli güzelliklerle donatılsın. Dürüst çalış ki, yazacağın eser, eksik ve kusurdan berî olsun. Naklettiğin siyerdir, onu başka şeylerle kıyaslama, sanat yapma gayretine girme hata edersin. Ey Atâyî! İki yüzlü kaleminle o büyük hizmeti görme zamanıdır. Ey bağışlayıcı ve yaratıcı Allah'ım! Fikrime güzel şeyleri ihsân et” kasidesiyle esere giriş yapmıştır. Daha sonra “Seçkin atları ve kalemleri etkin sihirbazların emrine musahhar kılan, pekçok sayıda işaretlerle onlara keşif yollarını kolaylaştıran böylece sayfaların içinde ilmin izlerini paylaştıranların harekete geçmelerine vesile olan ve anlayışlarının hareketliliği yönüyle öncü konumda olmalarını sağlayan Rabb'imize hamd olsun. Salat peşinden çok kimsenin gittiği, onun sevgisinin sermayesiyle kainatın bineklerinin düzgün bir şekilde etrafında döndüğü uyarıcı peygamberin üzerine olsun. Yağmur bulutları gökyüzünde değişip durduğu sürece Allah ona âline ve ashâbına salât etsin” manasına gelebilecek bir duadan sonra asıl maksadına şu şekilde devam etmiştir:

Müellif, “Bu fakir, hakîr Nevî-zâde Atâyî'nin amacı, nâcizâne kâbiliyeti ile doğru bilgileri vermek ve gerçeklerin ortaya çıkmasına sebep olmaktır. Atâyî, siyeri yazacak kalemi vasıtasıyla zevk-i selîme (güzel tabiat, güzel zevk sahibi) nâil olmuştur. Cesur Ka'bû'l-ahbâr'ın cevher saçan kalemi ve Cüheyretü'l-ahbâr'ın çok mükemmel kitabının yardımıyla güzel bir netice ortaya çıkmıştır ki, bu da dikkatleri *Uyunu'l-eser*³ ve *Dürcü'd-düer*⁴ adlı eserlere çevirmiştir. Eser, Resûlullah zamanında meydana gelen büyük kanlı savaşlardan, eğlenmeleri ihtivâ eden ziyâfetlere kadar birçok konuyu bünyesinde barındırmaktadır. Mezkur eser; müellif, münşî-i kâmil, kâdî-i fâzıl, ser-defter-i dîvân-ı büleğâ-yı Rûm gibi vasıflara sahip merhum Veysî Efendi'nin te'lif ettiği *Dürretü't-tâc fî Sîreti Sâhibi'l-mi'râc* adlı eserinden yararlanarak kaleme aldığı” dile getirmektedir.⁵

1.3. Zeyl-i Siyer-i Veysî (Yusûf Nâbî: Birinci Zeyl)

Nâbî, eserin giriş bölümünün başında, “Ey Allah'ım! Feyiz bulutunu yağmur eyle. O feyizle istek tarlasını suya doyur. Siyer'i tamamlama hevesine niyet ettim. Hazret-i Peygamber aşkına kolaylaştı” anlamına gelebilecek manzum bir dua ile esere giriş yapmış, daha sonra sebeb-i te'lifi mülâhazalar adı altında şöyle açıklamıştır.

a) Süslü üslûbun temsilcilerinden olan Veysî, Hz. Muhammed'in birçok vasfını dile getirmiş ve Siyer'ini tamamlamadan ölmüştür. Nâbî ise Resûlullah'ın geri kalan vasıflarının dile getirilmemesini ârif ve âlim insanlar için bir himmet eksikliği olarak görmüş, bu işi yaparken süslü bir dili kullandığını da dile getirmiştir.

b) Kâinatın yaratılmasına sebep olan Hz. Muhammed'i anlatan Siyer-i Veysî, gökteki dolunay gibi tamamlanmamış olarak dururken, Nâbî, Allah'ın vergisi olan kendi nefesini, başka kimseleri medheden kasidelere, güzellere ve şarabı vafeden gazellere harcamayı büyük zarar olarak görüyor.

c) Miraca çıkan Peygamber efendimiz, dünyayı aydınlatan haberlerle geri dönmüştür. Hz. Peygamber'in getirdiği müjdeli haberlerle eserlerini süslemek isteyenlere, gaybın anahtarı ile mana hazineleri açılabilir. Bu hazinelerde hayalî çeşit çeşit kumaşları ile gerçek fabrikanın taze taze kumaşları ifâdelerimizin süsü olacağı şüphesizdir.

³ Eser için bk. (Fayda, 2009:323)

⁴ Eser için bk. (Öztürk, 1997:36)

⁵ Detaylı bilgi için bk. (Donuk, 2015:124-127)

d) Yaralı gönlümün dile getirmiş olduğu ateş gibi ibâreler ve güzel kokulu istiâreler, bazıları tarafından beğenilmeyebilir. Ama ibâreler içinde yer alan salât ve selâm kokusu, Hz. Muhammed'in mukaddesliği ve Cenab-ı Allah'ın beğenilmişliğinden şüphe yoktur. Bu ibâreler, günahlara karışmış olan bir hastaya yeterlidir.

Nâbî, birinci zeylin mukaddime kısmında yazdığı eserin sebab-i te'lifini maddeler hâlinde dile getirmiştir. Birinci zeylin sebab-i te'lif bölümünde dile getirdiği gerekçeler, Nâbî'nin şevkine şevk katmış ve “Allah'a tevekkül ediyor ve Peygamber'in ruhaniyetinden feyiz talep ediyorum” duasıyla Veysî'nin yarım kalmış siyerine yönelmiştir. Veysî (ö. 1038/1628), *Siyer*'in iki cildini yazdıktan sonra Allah'ın rahmetine kavuşmuştur. Nâbî ise “Bir şey iki oluyorsa üç de olur” kuralını hatırlatarak yarım kalmış *Siyer*'i tamamlamak istediği için te'lif ettiği esere *Zeyl-i Siyer-i Veysî* adını vermiştir.

Nâbî, eserin sebab-i te'lifini: “Benim halktan hiçbir isteğim yoktur. Ben Peygamber'in hizmetinde fani olmuşum. Siyeri araştırmaktan hüzünlü kalbimin arzusu, Hazret-i Peygamber'in rızası Hazret-i Allah'ın kabulüdür” anlamına gelebilecek temennilerle bitirmiştir.⁶

1.4. Zeyl-i Siyer-i Veysî (Yusûf Nâbî: İkinci Zeyl)

Nâbî, ikinci zeylin mukaddimesinde birinci zeyli hakkında şöyle bir değerlendirme yapar: *Nâbî, Zeyl-i Siyer-i Veysî'yi doksan beş yılında yazmaya başladığını ifâde eder. Fakat Nâbî, hicrî binli yıllarda doğduğu için, burada doksan beşten kasıt, hicrî bin doksan beştir. Nâbî, Veysî'nin Bedir Savaşı'na kadar yazılmış Siyeri'ni Mekke'nin fethine kadar güzel tabirler, belîğ teşbihlerle yazmaya Allah'ın inâyetiyle muvaffak olmuştur. Yazılan bu ibâre ve istiâreler, zor beğenen birçok kişi tarafından da güzel karşılanmıştır. Bunun delili, te'lif edilen Zeyl-i Siyer-i Veysî, hem şöhret bulmuş, hem de Nâbî'nin itibâr ve rağbetinin yenilenmesine sebep olmuştur. Ramazan ayında tamamlanan Zeyl-i Siyer-i Veysî, Ramazan ayının Nâbî için güzel geçmesine vesile olmuştur. Ayrıca eser, o dönemde yazılmış birçok eserden farklı olduğu ortaya çıkmış ve o dönemde yazılan diğer eserlerin kıymetinin düşmesine sebep olmuştur. Bu yeni yazılan eseri elde etmeye muvaffak olanlar, iftihar ettiler. Elde etmeyenlerin ise, üzülmeğe başka çareleri yoktu. Hatta bazı kadirşinas, hüner sahibi kişiler, Siyer-i Veysî ile Zeyl-i Siyer-i Veysî adlı eserleri, tek hatla aynı cilt içinde istinsah ettirip satın aldıkları için ünvanları yenilenmiş, şan ve şöhret sahibi oldukları bilinmektedir. Böyle kıymetli bir eseri te'lif etmek, -ister istemez- müellif için övünç kaynağı olmuştur. Ama Nâbî, bu eserin ona Allah'ın bir lütfu olduğunu bildiği için Allah'a şükrediyor. Müellif, ikinci zeylin mukaddimesinde ilk zeyl için yaptığı şu değerlendirmeden sonra ikinci zeylin sebab-i te'lifini şöyle açıklar:*

Zeyl-i Siyer-i Veysî adlı eser, Mekke'nin fethiyle son bulmuştur. Fakat bazı sebepler, bu eserin devamının yazılmasında yarar olduğunu göstermiştir. Nâbî, ikinci zeylini, ilk zeylini te'lif ettikten yirmi sene sonra Halep'te inzivaya çekildiği bir zamanda ve yaşının yetmiş geçtiği bir vakitte te'lif etmeye karar vermiştir. O zaman, Rûm diyarında ümitsizlik hâkimdi. Eseri satın alacak kişiler az, rağbet ve itibâr da azalmıştı.

Eser, III. Ahmed (saltanat dönemi 1703-1736) döneminde, Osmânlı Devleti'nin güzelliği dünyanın her tarafına yaymaya çalıştığı yüz yirmi üç (bin yüz yirmi üç) senesinde Silâhdâr Ali Paşa'nın (ö. 1716/1749) teşvikiyle kaleme aldığını dile getirmiştir. Silâhdâr Ali Paşa, Nâbî'ye hitaben “Allah'a hamd olsun ki gücün ve kuvvetin henüz yerindedir. Bu kıymetli eseri yarım bırakma. Bu güzel eserin yarım kalması üstatlık tabiatına yakışmaz. Gerçi Nazmî-zâde-i Bağdâdî (ö. 1134/1721) bu eseri tamamlamaya heves etmiş ama senin üslubunu yakalayamaz. Nâbî, yazmış olduğu eseriyle, dönemin devlet büyüklerinin iltifâtına nâil olmuş ve bu iltifat, müellifin ömrüne ömür katmıştır.”⁷

1.5. Zeyl-i Siyer-i Nâbî (Nazmî-Zâde Murtazâ Efendi)

Nazmî-zâde, eserin giriş bölümünün başında, “Ey Allah'ım! Dilimi, irfan levhası ve Allah'ın tecelliyat aynası eyle. Nefesimi ve dilimi Resûlullah'ın vasıflarını anlatmada kullanmayı nasip eyle” anlamına gelebilecek manzum bir dua ile esere giriş yapmıştır.

Daha sonra “Bu güzel insan ve mübârek yüz, Türkçe, Arapça ve Farsça'nın letâfet ve ahengi vasıtasıyla, keskin düşünme gücü yardımı ve hayal gücü kuvvetli ile anlatılan Hz. Muhammed'dir ki,

⁶ Detaylı bilgi için bk. (Özmen, 2015:1-3 ve 273-276)

⁷ Detaylı bilgi için bk. (Gültekin, 2017:266), (Özmen, 2015:2-3 ve 715-727)

dünyanın kıymet bilici insanları onun kıymetini bilir ve değeri dünyada diğer yaratılanların üstündedir” anlamını ihtivâ edebilecek mensur ibârelerle devam etmiştir.

Nazmî-zâde, sözlerine “Sübhanellâh bu, sanatın ne kıymetli cevheridir ki, gönül denizinde terbiye edilmiş ve âlem çarşısına da gösteriş katmasıyla dünyayı aydınlatan nurundan güneş ve ay istifâde etmiştir. Peygamberin şevk âteşiyle bağı yananlara ve onu medh etmekle dudağı kuruyanlara; hikmet, hakikat suyu verilmiştir. Sözü'nü seci deneyici ve kafiye öğretici bir ustasıdır (Veysî) ki, Resûlullah'ı anlatmakla başka kişilere şevk kaynağı olmuştur” şeklinde devam eder.

Müellif daha sonra, “(Bu eser) Çin ceylanlarının misk keseciğidir, güzel koku doldurulmuş bir hokkadır, siyer bahçesinin reyhan kokulu goncasıdır, hüner dalının taptâze meyvesidir” anlamına gelebilecek bir mesnevî ile devam etmiştir.

Bu güzel mecmua ve latif eser, Firdevsî Şehnâmesi ve Hüsrev ile Cem'in hayat hikâyesini değil belki âlemlere rahmet olarak gönderilen Resûlullah'ın en seçkin hayat hikâyesidir ki evvelâ üstad-ı evvel (ilk üstad), Rûm'un en değerli insanı merhûm Veysî bu temeli atmıştır.

Müellif, Veysî hakkındaki düşüncelerini “Ehl-i nazar olanlar! Zor beğenen Veysî'nin sözlerini güzel eserlerin sayfalarında görünce memnun olurlar. (Onları) elden ele dolaştırıp onlara kemâl-i izzet ile bakarlar” sözleriyle dile getirmiştir.

Ama üstad-ı evvel olan Veysî'nin bu eseri Bedir Savaşı'nın anlatılmasıyla sona ermiştir. Eseri daha sonra üstad-ı sâni (ikinci üstad) olan Yusûf Nâbî de Veysî'nin tarz ve üslûbuyla devam ettirmiştir.

Müellif daha sonra Nâbî'nin kaleme aldığı eseri “(Bu eser) Gerçekten hakikatlardan oluşan bir gül bahçesidir. İnce anlamlarla dolu bir çimenliktir. Siyer bahçesinin goncalarıdır. Hz. Muhammed'in hediyesidir” şeklinde değerlendirmiştir.

Veysî Siyer'in Mekkî ve Medenî olmak üzere iki cildini kaleme almıştır. Nâbî ise “Bir şey iki oluyorsa üç de olur” kâidesiyle Siyer'i Mekke'nin fethine kadar kaleme almıştır. Bu fakir Nazmî-zâde Murtaza ise Siyer'i tamamlamaya niyet etmiştir. Nazmî-zâde bu düşüncesini “Gönül ayağının prangasını kır belki kâfileye arkadan yetişirsin. Ayağını bu alçak basamaktan yukarıya bas, Allah'a tevekkül etmeye başla. İşini gücünü Allah'a emanet et ki senin için bundan daha hayırlı iş görmüyorum” anlamına gelebilecek Farsça bir mesnevî ile dile getirmiştir. Ağır aksak olarak gittiğimiz bu yolda amacımıza ulaşmamız zordur. Ama “Tamamı idrâk edilemeyen şeyin tümü terkedilmez” düşüncesiyle yola koyulmuşuz.

Ümidim odur nasıl yeni yetişen bir ağacın ham meyvesi acıysa ve bu meyvenin olgunlaşması ve bu meyveye tat gelmesi için güneşin ısı ve ışığına ihtiyaç varsa aynı şekilde yeni kaleme alınan bu eserin elbette birçok kusuru mevcuttur. Fakat eserdeki bu kusurlar, Allah'ın rızası ve Resulullah'ın aşkı ve Nâbî'nin eserine de zeyl olması şerefi hasebiyle ortadan kalkmıştır. Sebeb-i te'lif, “Allah'tan başarı dilerim. O doğru yola iletendir” duasıyla son bulmuştur.⁸

2. Sebeb-i te'liflerde Yapılan Tavsifler

Müellifler, kendinden önce yazılan eser ve eserleri kaleme alan müellifler hakkında bazı değerlendirmeler yapmışlardır. Örnekler aşağıda zikredilmiştir:

2.1. Müelliflere Yapılan Tavsifler

2.1.1. Veysî'ye Yapılan Tavsifler

2.1.1.1. Nev'î-zâde Atâyî'nin Yaptığı Tavsifler

*H'âce-i cihân-ı riyâzî'l-inşâ ve bâğbân-ı çemenistân-ı ravzatü's-şafâ, Firdevsî-i evsâf-ı celâ'ül ü fezâ'ül, kâdî-i fâzıl ve münşî-i kâmil, ser-defter-i diyân-ı bülegâ-yı Rûm, vaşşâfu'l-hâzre Veysî Efendi*⁹ (İnşâ bahçeleri âleminin hocası, safâ bahçesinin çimenliğinin bahçivânı, fâziletli ve

⁸ Detaylı bilgi için bk. (Büküm, 2017:100-105)

⁹ Detaylı bilgi için bk. (Donuk, 2015:125)

yücelerin vasıflarının Firdevsi'si, fâziletli kâdı, kâmil münşî, Rum beliğlerinin büyük meclisinin en ileri geleni, keskin düşünme gücüne sahip Veysi Efendi)

2.1.1.2. Nâbî'nin Yaptığı Tavsifler

*Yekke-tâz-ı ser-zemîn-i inşâ merhûm Veysî-i şîrîn-sühan ü pâkîze-edâ*¹⁰ (İnşa alanının yiğidi, hâlis üslûplu, tatlı sözlü merhûm Veysî)

*Veysî-i şeker-zebân*¹¹ (Tatlı dilli Veysî)

*Veysî-i beķâ-mesîr*¹² (Devâmlı seyr edilen Veysî)

2.1.1.3. Nazmî-zâde Murtazâ'nın Yaptığı Tavsifler

*Üstâd-ı nuhustîn, bâğbân-ı evvelîn târh-ındâz-ı tâze-âyîn-i rengîn, kıarm-ı Rûm Veysî-i merhûm*¹³ (İlk üstâd, renkli yeni merâsimin ilk temel atan bahçıvanı, Rûm'un değerli insanı merhum Veysî)

*Bülbül-i nâzenîn-şafîr*¹⁴ (Güzel sesli bülbül)

*Ol tâvus-ı hoş-hîrâm*¹⁵ (Güzel yürüyüşlü tavus)

2.1.2. Nâbî'ye Yapılan Tavsifler

2.1.2.1. Nazmî-zâde Murtazâ'nın Yaptığı Tavsifler

*Ferîd-i Őaşr, ser-âmed-i suhanverân-ı dehr, üstâd-ı şânî, Őazîz-i mîsr-ı maŐâni, dürr-i yektâ-yı kıulzüm-i şâd-âbî Yûsuf Nâbî*¹⁶ (Asrın eşsizi, dünyanın düzgün konuşanlarının ileri geleni, ikinci üstâd, ma'nâlar ülkesinin azizi, suya kanmış denizin eşsiz incisi Yûsuf Nâbî)

2.2. Eserlere Yapılan Tavsifler

2.2.1. Siyer-i Veysî'ye Yapılan Tavsifler

2.2.1.1. Nev'î-zâde Atâyî'nin Yaptığı Tavsifler

*Dürc-i dürer*¹⁷ (Büyük inci tanelerinin kutusu)

*Kitâb-ı müstetâb*¹⁸ (Güzel kitap)

2.2.1.2. Nâbî'nin Yaptığı Tavsifler

*Câme-i girân-bahâ-yı maķâl*¹⁹ (Sözün kıymetli elbisesi)

*Ėonce-i nîm-şüküft-i çemenistân-ı âşâr*²⁰ (Eserlerin bahçesinin yarım açılmış goncası)

*Mîve-i nîm-puht-ı şâhsâr-ı esrârî*²¹ (Sırların dallarının yarım olgunlaşmış meyvesi)

*Zemzeme-i hoş-âyende*²² (Güzel gelen nağme)

¹⁰ Detaylı bilgi için bk. (Özmen, 2015:273)

¹¹ Detaylı bilgi için bk. (a.g.e., s. 274)

¹² Detaylı bilgi için bk. (a.g.e., s. 276)

¹³ Detaylı bilgi için bk. (Büküm, 2017:101)

¹⁴ Detaylı bilgi için bk. (a.g.e., s. 103)

¹⁵ Detaylı bilgi için bk. (a.g.e., s. 103)

¹⁶ Detaylı bilgi için bk. (a.g.e., s. 102)

¹⁷ Detaylı bilgi için bk. (Donuk, 2015:124)

¹⁸ Detaylı bilgi için bk. (a.g.e., s. 126)

¹⁹ Detaylı bilgi için bk. (Özmen, 2015:272)

²⁰ Detaylı bilgi için bk. (a.g.e., s. 273)

²¹ Detaylı bilgi için bk. (a.g.e., s. 273)

Nağme-i ğam-zidā²³ (Gamı def eden nağme)

Māh-ı nā-şude-bedr²⁴ (Yarım kalmış dolunay)

Numüne-i ferkedān²⁵ (Yol gösteren iki yıldız örneği)

Ḳabā-yı njm-düz²⁶ (Yarım dikilmiş kaftan)

Pir-i ferzend-i resānende²⁷ (Büyüyen çocuğun dedesi)

2.2.1.3. Nazmî-zāde Murtazâ'nın Yaptığı Tavsîfler

Zemzeme-i dil-peẓir²⁸ (Gönüle hoş gelen ses)

Reftār-ı dil-ārām²⁹ (Gönül okşayan yürüyüş)

Raḳamzede-i dest-i feşāhat-peyvest³⁰ (Fesahata kavuşmuş elin yazısı)

2.2.2. Siyer-i Nâbî'ye Yapılan Tavsîfler

Risāle-i zerrin-ḳalem³¹ (Altın kalem risâlesi)

Celîlü'l-me'âşir³² (Güzel eserlerin büyüğü)

2.3. Sebeb-i Te'liflerde Dil ve Üslûp

Üslûp, "Eda, biçem, stil, ifâde tarzı, anlatış yolu. Her sanatçı veya edibin duygu ve düşüncelerini ifâde etme biçimi, anlatış yolu. Başka bir ifâdeyle, zihinde doğan buluşun düzenlendikten sonra yazıyla ortaya konulma tarzı. Bir yazarın duyuş ve dile yansımaları, dili kendine özgü kullanılış biçimidir." (Karataş, 2011:611)

Hazırlanmaya konu olan bu eserlerin sebeb-i te'liflerinde;

a) Osmanlı Türkçesinin söz varlığının bütün imkanlarından yararlanılmıştır. Hatta bazen Türkçe kelimelerin yerine Arapça ve Farsça kökenli kelimeler tercih edilmiştir. Örnekler aşağıda gösterilmiştir.

"Sübhānallāh bu ne şadefçe-i güher-i girān-bahā-yı şunÖdur ki Öummān-ı dilde perveriş ve çārsü-yı Öāleme nümāyiş virmekle fūrüg-ı cihān-efrüzundan çeşme-i āftāb-ı āb der-dide ḳurs-ı māhtāb dāğ-ı ber-şinedür" (Büküm, 2017:100)

"Ve muÖcize-i lüölüó-nigār-ı yāḳüt kenār-ı mahāric miyānında cünbān ahker-pāre-i zebānından fūrüzān olan Öüd-pāre-i şalāvāt-ı tayyibāt ve Öanber-rize-i tahiyāt ü teslimāt ol mihmān-ı Öaziz-i bālā-hāne-i isrā ve harem-nişin-i dāöiretü'l-ḳurb-ı ev ednā ve gevher-çin-i nişārāt-ı mā evhā pişgāhına gerdān ber-fehvā-yı "*Levlāke levlāke lemā halektü'l-eflāk*" eger teşrif-i Öarşa-i vücüd buyurmaları taÖalluḳ-gerde-i irāde-i hīkmet-āmiz-i Rabbāni olmasa bu tertib-i rengin-i encümen-i Öālem nümāyān ve micmere-i muraşsaÖ-ı eflāk gerdān olmazdı. (Özmen, 2015:710)

b) Cümlelerde seciye dayalı bir paralellik söz konusudur. Örnekler aşağıda gösterilmiştir.

Siyer-i Veysî Örnekleri

"...ol hātem-i yemīn-i risālet ve hātime-i şeref-nāme-i nübüvvet" (Öztürk, 1997:85)

Siyer-i Atâyî Örnekleri

²² Detaylı bilgi için bk. (a.g.e., s. 273)

²³ Detaylı bilgi için bk. (a.g.e., s. 273)

²⁴ Detaylı bilgi için bk. (a.g.e., s. 273)

²⁵ Detaylı bilgi için bk. (a.g.e., s. 275)

²⁶ Detaylı bilgi için bk. (a.g.e., s. 715)

²⁷ Detaylı bilgi için bk. (a.g.e., s. 716)

²⁸ Detaylı bilgi için bk. (Büküm, 2017:103)

²⁹ Detaylı bilgi için bk. (a.g.e., s. 103)

³⁰ Detaylı bilgi için bk. (a.g.e., s. 104)

³¹ Detaylı bilgi için bk. (a.g.e., s. 103)

³² Detaylı bilgi için bk. (a.g.e., s. 104)

“...benân-ı şehd-âlûde-i tabakçe-i rivâyât yaÖni miblağ-ı hokça-i hâkâoik-fürüş-ı devât...”
(Donuk, 2015:125)

Siyer-i Nâbî Örnekleri

(I. Zeyl)

“Ammâ mezraÖa-i ümîdi mevsim-i hâsâda mevsül ve sünbüle-i ser-ber-âverde-i maşşudî hürmen-dâde-i mahşül...” (Özmen, 2015:273)

(II. Zeyl)

“...bu kemterin-i çârüb-keşân-ı sâha-i nazm ü inşâ ve Öacizterin-i nemek-çeşân-ı nevâle-i sebk ü imlâ...” (Özmen, 2015:716)

Siyer-i Nazmî-zâde Örnekleri

“...bu ne heykel-i mevzûn ve peyker-i hümâyündür ki şahâyif-i letâyif-i şimîn-şimâ-yı Türkî ve yevâkît-ı şemîne-i lahn-ı ÖArabî ve dürer-i gâltân-ı lehçe-i Derî...” (Büküm, 2017:100)

c) Hz. Peygamber genellikle istiareli anlatımlarla belirtilmiştir. Örnekler aşağıda gösterilmiştir.

Resûlullah, **Siyer-i Veysî**'de “hâtem-i yemîn-i risâlet ve hâtîme-i şeref-nâme-i nübüvvet”, **Siyer-i Atâyî**'de “seyyidü'l-enâm” **Siyer-i Nâbî**'de muÖteber-i hayrû'l-beşer ve **Siyer-i Nazmî-zâde**'de “heykel-i mevzûn ve peyker-i hümâyün” gibi vasıflarla tavsîf edilmiştir.

2.4. Şekil İncelemesi

1. Çalışmamıza konu olan eserlerin hepsinin ilk girişi manzum ibârelerle başlamıştır. Örnekler aşağıda gösterilmiştir.

Siyer-i Veysî;

Kenûn vaqtest k'ez kil-k-i suhen-güy

Be-sû-yı zîkr-i peygamber nühüm rüy

Be-güyem şerh-i ahvâl-i peygamber

Penâh-ı Öasıyân-ı rüz-ı mahşer

Farsça yazılan bir mesneviyle başlamıştır.

Siyer-i Veysî'ye Nev'îzâde Atâyî'nin yazdığı zeyl;

“Bi'smillâh iy yerâÖa-i dür-pâş-ı nüktever

Sensün dilîr-i yek-tene-i Öarsa-i hüner

.....

Feyz it libâs-ı hüsni perestâr-ı fikrûme

Yâ Hâlıkü'l-halâoik yâ Vâhibu's-suver”

Kaside nazım şekliyle yazılan bir manzumeyle başlamıştır.

Siyer-i Veysî'ye Nâbî'nin yazdığı birinci zeyl;

“Yâ Rab şehâb-ı feyzi bārân eyle

Ol feyze kişt-i kâmi reyyân eyle

İtdüm heves-i niyyet-i tekmiîl-i siyer

Sultân-ı rüsûl *Ôaşkına âsân eyle*"

Rübâi nazım şekliyle yazılan bir manzume ile başlamıştır.

Siyer-i Veysi'ye Nâbî'nin yazdığı ikinci zeyl;

"Yâ Rab baña fevc-i keremüñ râm eyle

Âgâzumu gıbta-senc-i encâm eyle

Noşsânlarumu ceride-i *Ôâlemde*

Aqlâm-ı *Ôinâyetüñle itmâm eyle*"

Rübâi nazım şekliyle yazılan bir manzume ile başlamıştır.

Siyer-i Nâbî'ye Nazmî-zâde'nin yazdığı zeyl;

"Yâ Rab dilümi levha-i *Ôirfân eyle*

Mirôât-ı tecelliyât-ı Rahmân eyle

Bebgâ-yı dem ü nâtıksamüñ bülbülünü

Evşâf-ı *Êabîb'ünde hoş-elhân eyle*"

Rübâi nazım şekliyle yazılan bir manzume ile başlamıştır.

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi çalışmamıza konu olan bütün eserler dua mahiyetini taşıyan manzumelerle başlamıştır. Veysi'nin eserinin ilk girişi Farsça manzume; diğer eserler ise Türkçe manzumelerle başlanmıştır.

2. Çalışmamıza konu olan eserlerin sebeb-i te'lifleri genellikle dua mahiyetini taşıyan manzum/mensur cümlelerle bitmiştir. Örnekler aşağıda gösterilmiştir.

Siyer-i Veysi;

ÔAlâ vetîreti 'l-icmâl lâ-Ôala 't-tafşîl ve hüve yehdj ilâ-sevâbi 's-sebjl

Dua cümlelerini ihtivâ eden Arabî bir ibâre ile sona ermiştir.

Siyer-i Veysi'ye Nev'îzâde Atâyî'nin yazdığı zeyl;

"Yâ Rab bu durur recâ-yı vâşık

Bu bikr-i serây-ı lâ-ğayr

Pâyâna irüp ola *huliyiy-bend*

Halhâl-i hitâm-ı temme bi'l-hayr

Dua özelliğini barındıran bir manzume ile sona ermiştir.

Siyer-i Veysi'ye Nâbî'nin yazdığı birinci zeyl;

Ümîdüm halkdan Nâbî ne ihsân ü ne tahsîndür
Mücerred hizmet-i peygamberide şevk-ı mutlağdur.
Tek-â-pû-yı Siyer'den ârzü-yı kalb-i mahzûnum
Rızâ-yı server-i Ôâlem kabûl-i Hâzret-i Hâkık'dur.

Dua mahiyetini taşıyan bir manzume ile bitmiştir.

Siyer-i Veysi'ye Nâbî'nin yazdığı ikinci zeyl;

“Ben bilmez idüm sa'âdetin kevkebimüñ
Hem-düş-ı hûsûl olduğunu matlabımuñ
Biñ büse-i ârzü-yı pesîni var imiş
Dâmen-i şehenşehde meger kim lebimüñ”

Manzumesiyle sona ermiştir.

Siyer-i Nâbî'ye Nazmî-zâde'nin yazdığı zeyl;

Ve billâhi't-tevfîk ve hüve'l-Hâdî ilâ-sevâ'î't-tarîk (Allah'tan başarı dilerim. O doğru yola iletendir.)

Dua özelliğini taşıyan Arapça bir cümle ile sona ermiştir.

Sonuç

Çalışmamızın konusu olan bu eserlerin mukaddimelerinde vardığımız sonuçlar aşağıda zikredilmiştir:

1. Çalışmaya konu olan eserlerin sebab-i te'lifleri son derece ağır ve külfetli bir üslûpla kaleme alınmıştır.
2. İncelenen eserlerin sebab-i te'liflerinde müellifler, düşüncelerini mensûr ibâre/ifâdeler ile, bu düşüncelerin kendilerinde yarattığı etkiyi ise manzum ibâre/ifâdelerle dile getirmişlerdir.
3. Üzerinde çalıştığımız eserler, birbirinin mütemmimi olması hasebiyle müellifler eserlerinin sebab-i te'liflerinde eserini devam ettirmeyi düşündüğü müelliflerden övgüyle bahsetmişlerdir. Nâbî ve Nev'îzâde Atâyî kendinden önce eser yazan Veysi'den, Nazmîzade ise yarım kalan eserini devam ettirdiği Nâbî'den övgüyle bahsetmiştir.

4. Müellifler, eserlerin önsözünde, eserleri kaleme alırken usûl ve yöntem olarak birbirlerini takip etmişlerdir.

5. Eserleri kaleme alan müellifler, eserlerin sebeb-i te'liflerinde Farsça ve Arapça'ya hakim oldukları sonucuna varılmıştır.

6. Sözkonusu eserlerin sebeb-i te'lif kısımlarında kendinden önce alanla ilgili yazılan eserlerin muhtevâsı hakkında bilgiler mevcuttur. Nâbî ve Nev'îzade Atâyî, *Siyer-i Veysî*'nin muhtevâsını; Nazmî-zâde ise *Siyer-i Veysî* ve *Siyer-i Nâbî*'nin muhtevâsı hakkında bilgi vermişlerdir.

Netice itibâriyle müellifler, eserlerini kaleme alırken sebeb-i telif bölümünde ağır bir üslûp kullanmakla berâber mütemmimi olan eserler hakkında bazı değerlendirmelerde bulunmuşlardır.

Kaynakça

- Üzgör, Tahir, **Türkçe Divân Dîbâceleri**, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990.
- Kavruk, Hasan, **Türkçe Mesnevîlerde Sebeb-i Te'lif**, Malatya: Öznesil Yayınları. 2003.
- Karataş, Turan, **Edebiyat Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Sütûn Yayınları, 2011.
- Devellioğlu, Ferit, **Osmânîca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Ankara: Aydın Yayınları, 1999.
- Çaldak, Süleyman, **Rağıp Paşa'nın Nâbî'nin Zeyl-i Siyer'ine Yazdığı Zeyl: Huneyniye ve Tâîfiye**, Hikmet-Akademik Dergisi 2017.
- Büküm, Mehmet, **Nazmî-zâde'nin Zeyl-i Siyer-i Veysî ve Nâbî'si (İnceleme-metin)**, Basılmamış Doktora Tezi, Diyarbakır: 2017.
- Özmen, Abdulsamet, **Nâbî'nin Siyer-i Veysî'ye Yazdığı Zeyiller (İnceleme-metin)**, **Basılmamış Doktora Tezi**, Diyarbakır: 2015.
- Donuk, Suat, **Siyer-i Veysî'ye Yazılan Zeyiller ve Nev'î-zâde Atâyî'nin Zeyl-i Siyer-i Veysî'si**, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2015.
- Öztürk, Nuran, **Siyer Türü ve Siyer-i Veysî (Dürretü't-tâc fi Sîreti Sâhibi'l-mi'râc)**, **Basılmamış Doktora Tezi**, Kayseri: 1997.
- Gültekin, Hasan, **İkinci Siyer Zeylinin Önsözü ve Nâbî Hakkında Yeni Bilgiler** AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2017.

EK**Çalışmaya Konu Olan Eserlerin Sebeb-i Te'lifleri'nin Transkripsiyonları**

Çalışmamıza konu olan örnek eserler daha önce üzerinde çeşitli akademik çalışmaların yapılan eserlerin önsözleridir.

1. Dürretü't-Tâc Fı Şireti Şâhibi'l-Miôrâc³³ (Siyer-i Veysî)

Kenün vaqtest k'ez kil-k-i suhen-güy³⁴

Be-sü-yı zıkr-i peygamber nehüm rüy

Be-güyem şerh-i ahvâl-i peygamber

Penâh-ı Ôâsiyân-ı rüz-ı mahşer³⁵

Dibâce: Fırâzân-ı şâhâyif-i âsâra hâfî degildür ki ol hâtem-i yemîn-i risâlet ve hâtime-i şeref-nâme-i nübüvvet şalla'llâhu Ôaleyhi ve sellem cenâbınıñ ahbârı beyânında ser-rişte-i te'âlîfe çekilen cevâhir-i kelimât ya'Öñi mücellidât-ı kütüb-i mebsûta hâvî olduğu nevâdir-i mu'Öcizât ve melâhim-i gazâvât eger mazbût-ı hâfîza-ı rüvât-ı şîkât olduğu üzre mecmû'Öa-i dü reng-i evrâk-ı leyl ü nehâra şebt olınsa idi henüz tebâşir-i şabâhü'l-hayr-ı vilâdetleri envârında bir zerre vaşf olunmadın şîrâze-i evrâk-ı mü'Öellifâta ebrîşüm-i zer-târ-ı eyyâm kifâyet etmeyeydi dâ'Öiye-i "lâ-yütrek küllehu" iktizâ ider ki bu muhtaşar makâlede Ôaşer-i mi'Öşâr menâkıb-ı seyyidü'l-eberrâr şalla'llâhu te'Öâlâ Ôaleyhi ve sellemi raqam-zede-i kil-k-i bedâyi'Ö-nigâr kılam. *ÔAlâ vetîreti'l-icmâl lâ-Ôalâ't-tafşîl ve hüve yehdî ilâ-sevâ'Öi's-sebjî*³⁶

2. Risâle-i ÔAtâyî³⁷ (Siyer-i Nev'izâde Atâyî)

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm

Bi'smi'llâh iy yerâ'Öa-i dür-pâş-ı nüktever³⁸

Sensün dilîr-i yek-tene-i Ôarsâ-i hüner

Sen ol nedîm-şîve-i hâzır-cevâbsun

Saña musâhib olan alur gaybden haber

Teşmîr-i sâk-ı himmet idüp eyle vaqtidür

³³ Detaylı bilgi için bk. (Öztürk, 1997:85)

³⁴ Vezin: Mefâ'Öilün/mefâ'Öilün/fe'Öülün

³⁵ Şimdi vaktiyken konuşan kalemden peygamberin zikri tarafına yöneleyim. Mahşer günü günahkarların sığınağı olan peygamberin hallerini açıklayayım

³⁶ Ayrıntıya girmeden özetle söylemek gerekirse, Allah doğru yola eriştirsin.

³⁷ Detaylı bilgi için bk. (Donuk, 2015:124-127)

³⁸ Vezin: Mef'Öülü/fâ'Öilâtü/mefâ'Öilü/fâ'Öilün

İtmām-ı hizmet-i siyer-i seyyidü'l-beşer

Şeh-nāme-h'vān-ı meclis-i üns ol şu resme kim

Yād eylesün unuttuğımı çarh-ı pür-Öiber

Şeh nice şeh cenāb-ı hudāvend-i dīn-penāh

Nāme ne nāme *Süre-i Feth*-i zafer-eşer

Tācü'l-me'āşir-i siyere dürr-i şāhvār

Kān-ı cevāhir-i eşere süfte-la'Øl-i ter

Şıdķ u şafāda ta'Øne-i dürrü'l-vişāh-ı şubh

Nūr u ziyāda nādire-i devre-i kameran

Geç kürsü-i devāta o zibende çüb ile

Seyr eylesün zamāne nice naql olur siyer

Tā kalmaya o sübha-i hikmet güsiste-tār

ØAķd it o rişteye yine bir silk-i pür-güher

Bir bir getir zebān-ı vuķuØa vaķayioi

Dürc-i dürenderden eyle girān-māye sübhalar

Ta'Øbir-i vāķiØatı şu tarz üzre eyle kim

Seyrinde daħı görmeye mānendini nażar

Her nüktesi ola halef-i şıdķ-ı tab'Ø-ı pāk

Her menķabe niķāb-ı melāhatle cilveger

Sa'Øy eyle şādıķāne ki naķs u ziyādeden

Mir'Øāt-ı şāfına ne şikest ire ne keder

Naql-i siyerdür anı kıyās itme sāoire

Fikr-i şınāØat-ı suhān iden hatā ider

Demdür ØAtāyi bağlaya kilik-i dü-peykerün

Ol hizmet-i celileye Cevzā gibi kemer

Feyz it libās-ı hüsni perestār-ı fikrūme
Yā Hālīku'l-halāōiķ yā Vāhibü's-suver

Ħamden leke yā men saħhere li's-sihreti'l-müfliķine ciyādi'l-aķlām ve yessir lehümü's-sire Óalā menāheci's-sireti'l-ħasenetı bi'l-Óallāmi'l- aÓlām feesāre fı saħifāti'l-erķām ve ehrezū ķusabāti's-sebķi bi-meziyyeti ħarekāti'l-efħāmi ve šalāten Óalā nebiyyike'n-nebiyyihi'l-lezi sāret bi-żikrihi'r-rükbanü ve dāret bi-bidāÓati maħabbetihi seyyāretü'l-ekvāni Óalā şirketi'l-Óanāni şalla'llāhü Óaleyhi ve Óalā alihi ve aşħābihi mā tağayyere's-semāōü bi-Óaşiri'l-müzni aşħābihi³⁹

Ammā baÓd bu faķir-i ħaķir-i bi-ser ü pā, NevÓi-zāde ÓAtāyi-i şeydā benān-ı şehd-ālūde-i tabaķçe-i rivāyāt yaÓnı miblağ-ı ħoķķa-i ħaķāōiķ-fürüş-ı devāt muÓāveneti ile şeker-rız-i mezaķ-ı tabÓ-ı müstakim ve yaÓsüb-ı dil-keş-i şarır-i vaħy-aşinā, yaÓnı ħāme-i niş-nümā-yı nüş-edā vesātetı ile lezzet-baħş-ı zevķ-i selim olmağa bāÓiş ve peymerd-i KaÓbü'l-aħbār-ı ħāme-i cevāhir-nişār ve dest-yāri-i Cüheyretü'l-aħbār-ı nāme-i bedāyiÓ-dişār müşāreketi ile tırāzende-i tūmār-ı rüz-nāme-i ħavādış olduğına sebeb-i ħādış oldur ki seyr-i şafāhāt-ı āşār ü Óiber ve mülāħaza-i ħālāt-ı vaķāyiÓ ü siyer ķarır'ü-t-tarf-ı nergistān-ı ÓUyūnu'l-eşer ve dest-yāz-ı sandūķa-i Dürcü'd-dürer olup evşāf-ı velāōim ü melāħim-i seyyidü'l-enām aleyhi şerifü't-taħiyyatü ve's-selām taħķiķına maħşūs olan her sifr-i muÓteber Óale'l-ħuşūs zāmin-i şiretü'l-ħabib olan kitāb-ı Ħabibü's-siyer piş-nihāde-i nażar olmağla şafha-i āyine-i şimāsında vāķiÓ olan sutūr-ı Óanberin-mil-i kuħlu'l-cevāhir gibi çeşm-i żarır-i cāni ķarır kılpup teşne-i deryā-keşān-ı taħķiķ iken sāl-ı ħuceste-meóāl-i hicretten keşide-i cānib-i ebedü'l-ebedin olan evtār-ı sepjđ ü siyāh-ı leyālī vü eyyām ki tār u pūd-ı destgāh-ı şühür u aÓvāmdur, endāze-i düvāzdeh-ķirāt-ı sinin ile biñ kırķ üç Óadedini itmām itdükde mevrıdü'l-enhār-ı āşār olan tabÓ-ı deryā-bār-ı perverdesi ve ħakkāk-ı çālāk-dest-i gevher-i esrār olan üstād-ı kār-ı terbiyyet-kerdesi mānend-i sirāc-ı vehhāc bir gevher-i şeffāf-ı şeb-çerāğ-mizāc ele girdi ki ħvāce-i cihān-ı riyāzti'l-inşā ve bāğbān-ı çemenistān-ı ravzatü's-şafā Firdevş-i evşāf-ı celāōil ü fezāōil ķāzi-i fāzıl ve münşi-i kāmil ser-defter-i dıvān-ı büleğā-yı Rüm, vaşşāfü'l-ħāzre Veysi Efendi merħüm teólif itdüği *Dürrütü't-tāc fı Şireti Şāħibi'l-miÓrāc* ismi ile mevsüm kitāb-ı belāğat-simātdan Óibāretidir. **Nażm**

Yazınmağā mānend-i nażm-ı Şüreyyā

Varaķlar zer-efşān ider çarħ-ı aħżār

Yanar şemÓ-i Nāħjđ öñinde şihābuñ

Çeker her gice şubħa dek cedvel-i zer

Aña cild-i ħarrā mezħeb-i mutallā

Meh-i Óālem-ārā vü ħürşid-i enver

Ķarīne-i ħāl ārāyiş-i menāzıru'l-inşā olan şebike-i sutūr-ı Óanber-sādan rüste-i mināşsa-i taħķiķ ve Óurza kılnan Óarāōis-i ħātır-firib-i berāÓat ve muħadderāt-ı dil-nişin-i belāğat temāşāsın iderek keşide-i silk-i taħrır olan cevāhir-i āşār seriyye-i ÓUmeyr-i nābinā ve ķatl-i ÓAşmā'ya münteħi olduğda temām ve rişte-i Óömr-i müóellif gibi ķarın-i ħitām olup **ŞiÓr**

³⁹ Seçkin kalemleri etkin sihirbazların emrine musahhar kılan, pekçok sayıda işaretlerle onlara keşif yollarını kolaylaştıran böylece sayfaların içinde ilmin izlerini paylaştıranların harekete geçmelerine vesile olan ve anlayışlarının hareketliliği yönüyle öncü konumda olmalarını sağlayan Rabb'imize hamd olsun. Salat peşinden çok kimsenin gittiği, onun sevgisinin sermayesiyle kainatın bineklerinin düzgün bir şekilde etrafında döndüğü uyarıcı peygamberin üzerine olsun. Yağmur bulutları gökyüzünde değişip durduğu sürece Allah ona āline ve aşħābına salāt etsin.

Evzâ'Ö-1 bî-mülâhaza-i çarh-ı pîre-zen⁴⁰

Ser-rişte-i murâdı ham-ender-ham eyledi

mantûkına muvâfık hâbl-i müşğın-târ-ı hikâyâta Öıķdu'l-cevâhir-i enfâs-ı muşannif gibi infisâm gelüp **MısraÖ**

Devât beste-dehân ü kalem şikeste-zebân⁴¹

mefhûmını muşaddık dehân ü zebân-ı Öuķde-güşâsı dem-beste-i ceffe'l-kalem ü temme'l-keâm olduğı müşâhede olunduķda baÖz-ı ecille-i kirâm ibrâmı tâziyâne-i şevķ-ı hâtır-ı hod-gâm olup evtâr-ı silsile-i ahbâr-ı bâkıyeyi ol Öuķde-i nâ-be-cây ile müdgâm olan ser-rişte-i rivâyât-ı mâziyyeye rabt ve mecmûÖ-ı vaķâyıÖi bir târ-ı Öanberġin ile zabt havâle-i zimmet-i yerâÖa kılındı. Egerçi; **ŞiÖr**

Heyhâte en taşile'l-Öanâkibü bi'llezî

Nesecet enamilühâ zera'l-eflâķ⁴²

mazmûnı muķarrer ve dest-bâf-ı Öacız ü ıztırâr olan dâm-ı güsiste-târ ile şayd-ı merâm nâ-müyesserdür, mahzâ hidmet-i Öaliyye-i evşâf-ı fahr-ı Öâlem şalla'llâhü Öaleyhi ve sellem sermâye-i ibtihâc ü iftihâr olmađıġın kümeyt-i hâme-i vâzıÖu'l-asla pey-revlik ihtiyâr olındı. **ŞiÖr**

Ve lâ bûdde lî min en eküne muşalliyen

İzâ kunte terdâ en yeküne leke's-sabķü⁴³

Ümıiddür ki ol kitâb-ı müstetâb, yaÖnġ Dürretü't-tâc şâhibine sermâye-i ibtihâc olduğı gibi bu Öıķd-ı nâ-muÖaķķad dağı halhâl-i hitâm vâķiÖ olup bâzâr-ı iÖtibârda gevherġin-revâc ola. **El-muharririhi'l-faķır**

Yâ Rab bu durur recâ-yı vâşık⁴⁴

Bu bîkr-i serây-ı fikre lâ-gayr

Pâyâna irüp ola huliyy-bend

Halhâl-i hitâm-ı temme bi'l-hayr

⁴⁰ Vezin: MefÖülü/faÖilätü/mefäÖilü/faÖilün

⁴¹ Vezin: MefäÖilün/feÖilätün/mefäÖilün/feÖilün

⁴² Heyhât! Örümceklerin parmakları feleklerin zirvesini dokuyan zâta ulaşması ne kadar uzaktır.

⁴³ Muhakkak ki çok rıza gösterdiğin zaman öncelik senin olması için salavat getirmem lazımdır.

⁴⁴ Vezin: MefÖülü/mefäÖilün/feÖülün

3. Zeyl-i Siyer-i Veysi⁴⁵ (Nâbî'nin Birinci Zeyli)

Bi'smi'llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm

Yâ Rab sehâb-ı feyzi bârân eyle⁴⁶

Ol feytle kişt-i kâmi reyyân eyle

İtdüm heves-i niyyet-i tekmi'l-i siyer

Sultân-ı rüsûl Őaşşına âsân eyle

Güher-çinân-ı maŐâdin-i âsâra nümâyândur ki yekke-tâz-ı ser-zemîn-i inşâ merhûm Veysi-i şirîn-sühan ü pâkize-edâ riyâz-ı Siyer-i muöteber-i hayrî'l-beşerde Öaleyhi's-salâtü ve's-selâm nahl-nişân-ı eşer olup bâğbân-ı tabö-ı çemen-perveri nâvdân-ı hâme-i Öanber-nişârdan isâle-i cüy-bâr-ı zülâl ile bir hadîka-i mutarrâ terbiye eylemişdür ki her şafha-i rengini bir tahte-i şükûfe-i nâmdâr ve her fıkrâ-i nemekini bir deste-i nâz-büy-ı nefha-nişârdur. Silsile-i sutûri şaff-ı benefşezârdan dil-cüyter ve gül-i sürh-ser-i sühanları gül-deste-i behiştten hoş-büyterdür. TaŐbirât-ı cihân-pesendi zîb-i destâr-ı iştihâr ve telmihât-ı dil-güşâsi mümtâz ü müselle-i aşhâb-ı âşârdur. Elfâz-ı nâtika-nevâzi sünbül-deste-i ser-i şişce-i fesâhat ve meŐânî-kinâye-perdâzi zîr-i lihâf-ı fesâhatda hem-hâbe-i Őarâyis-i belâgatdur. El-hâk naqqâş-ı hâme-i bedâyiŐ-nigârından çekide olan garâyib-i âsar kitâbe-i tâk-ı iştihâr ve levha-i şine-i iötibâr olmağıla vâreste-i minnet-i taŐrifdür. Ammâ mezraöa-i ümîdi mevsim-i hâsâda mevsül ve sünbüle-i ser-ber-âverde-i maşsüdi hırmen-dâde-i maşsül olmadın yaöni süzen-i hâme-i Őanberin-târî kâmet-i şahid-i merâmına dükkân-ı mütehâyilede dühte itdügi câme-i girân-bahâ-yı maqâlûn tırâz-ı dâmenin itmâma muvaffak olamayup nüsha-i Medeni'si dahı cild-i Mekki'si gibi kisve-i Öanber-günla cilve-pezir-i hitâm olmadın Őakîb-i tahriir-i gazve-i Bedr-i kübrâda kâdı-ı rûh-ı maşkeme-nişin-i bedeni mansıb-ı çâr-nâhiye-i hayâtdan maŐzül ve maşsül-ı piş-tahte-i sadrı olan nuqûd-ı müteŐakîbü'l-vürüd-ı enfâsi mahlûl olup sicill-i mahfûz-ı âmâli matvî vü mektûm ve hüccet-i kâtiŐa-yı hayâtı mümzâ vü mahtûm olmağın cenîn-i meşime-nişin-i zamîri mertebe-i tekmi'l-i aŐzâya fâoiz olamayup ne piçide-i kımat-ı varağ-ı şühüd ve ne gehvâre-nişin-i mücellid-i vücûd olmuş idi. Binâ-ber-iñ bu suqâta-çin-i nevâle-i Öirfân **Beit:**

Bahr-i derdün esîr-i girdâbı⁴⁷

Hedef-i cevri Yûsuf-ı Nâbî

Ol gönce-i nîm-şükûft-i çemenistân-ı âsarî âb u hevâ-yı dem ü kalem ile mânende-i gül-i sad-berg arâyiş-i destâr-ı ihtitâm ve ol mîve-i nîm-puht-ı şahsâr-ı esrârı germiyyet-i âfitâb-ı himmetle mîve-i kemâl-resîde gibi nihâde-i tabağ-ı itmâm itmege kılllet-i bîdaŐatla küstâhâne niyyet idüp bu niyyet-i bâhirü'l-meymenet cesâretinde bir nice mülâhazât-ı sâoibe dâmen-zen-i âteş-i şevk olmağın reh-güzer-i beyâna ber-âverde kılınmağ münâsib görülmüşdür. Bir mülâhaza budur ki şah-nişin-i devha-i gufrân merhûm Veysi-i şeker-zebân gibi bir bülbül-i âteşin-safirün riyâz-ı evsâf-ı Muhammedî'de Öaleyhi's-salâtü ve's-selâm âgâz eyledügi zenzeme-i hoş-âyendesini dâoîre-i Őâlemde kararın bulmamağ maqâm-şinasân-ı usûl-ı Őirfâna naqqîse-i himmet olmağın ol nağme-i gam-zidânun niyyet-i tevşih ile ney-pâre-i kaleme irâde-i nefh-i dem eyleyene kulüb-ı erbâb-ı nefes dem-sâz-ı teveccüh olacağları taqviyet-bahşâ-yı hâtır-ı fâtırdur. Bir mülâhaza dahı budur ki Őillet-i gâoîyye-i tertîb-i kâoînât olan hâzret-i eşref-i mevcûdât Öaleyhi's-salavâtuñ âvihte-i tâk-ı sipihri-i iştihâr olan nüsha-i Siyer-i muŐteberleri mâh-ı nâ-şude-bedr gibi nâ-tamâm turur iken Őatiyye-i İlâhî olan gencîne-i enfâsi medâyihi-i kesân ve evsâf-ı mey ü hûbânda izâŐat itmek hüsrân-ı mubîn idügi nümâyândur. **Beit**

Nişâr-ı hâk-ı rehi olmayan dür-i sahtün⁴⁸

⁴⁵ Detaylı bilgin bk. (Özmen, 2015:273-276)

⁴⁶ Vezin: Rûbai, Ahreb ; Meföülü...

⁴⁷ Vezin: FeŐilâtün/mefâŐilün/feöilün

⁴⁸ Vezin: MefâŐilün/feŐilâtün/mefâŐilün/feöilün

ÓAyār-ı kadr-i olur kadr-i pñleverden dün

Bir mülâhaza dahı budur ki tenhâ-rev-i refref-nişin-i dest-ārâ-yı mihmânkede-i Óilliyyın Óaleyhi't-tahıyyetü ve't-teslîm hazretlerinüñ vaqâyî'Ö-i cihân-tâb-ı žuhûrların pñrâye-i şahâóif-i âsâr itmek dâÓiyesine dil-beste olanlara lâ-şek miftâhü'l-ğayb-ı tevfiķle ebvâb-ı mahâzin-i maÓânî küşâde ve esbâb-ı meyâmin-i rûhânî âmâde olup ribât-ı çâr-suffe-i derûnında nev-be-nev kavâfil-i tevfiķ teng-güşâ-yı emtiÓa-i gün-â-gün-ı hayâl ve çâr-sû-yı zamirinde tâze tâze perend-i nev-žuhûr-ı kârgâh-ı tahkîķ zıver-i düş-ı dellâl-ı maķâl olıcağı şâóibe-i iştibâhdan berîdür. **Beyt:**

Be-gâh-ı vazÓ-ı kalem der-şahîfe-i vaşfeş⁴⁹

Nefes be-sñne ne-gunced zi-izdihâm-ı hayâl⁵⁰

Bir mülâhaza dahı budur ki micmere-i dil-i pür-zahmumdan nümâyân olan Óüd-päre-i Óibârât ve anber-rîze-i istiÓârât meşâmm-ı idrâk-ı müşkil-pesendân-ı Óâleme hâm göründüğü sûrette bârî zımnında münderic olan râyiha-i fâyiha-i şalât ü selâm resîde-i pişgâh-ı muķaddes-i risâlet-penâhî ve pesendide-i Cenâb-ı İlâhî olmaķ mertebesi ki bûy-ı iştibâhdan hâlidür, bu haste-i zükâm-zede-i derd-i ser-i maÓsiyete kâfidür. Bu taşavvurât-ı mütenâsıķa tâziyâne-i yek-rân-ı sebük-Óinân-ı şevķ olmağın “Mütevekkilen Óale'llâh ve müstefizen min rûhâniyyeti Resüli'llâhi salla'llâhü Óaleyhi ve sellem⁵¹” cânib-i merâma imâle-i licâm-ı Zeylü's-Siyer-i nebevî ile taÓyın-ı nâm kıldı. Kâse-i deryüze-i dest-i duÓâ ber-dâšte-i bârgâh-ı kibriyâ kılnur ki silsile-i enfâs cünbiş-i esb-i tünd-ñiz-i eyyâmdan güsiste olmadın vâsıl-ı ser-menzil-i ihtitâm idüp ber-mâsdüķa-i mantüķa-i “Mâ min şeyin yüsennâ illâ ve ķad yüselleşü⁵²” numüne-i ferķadân olan dü cild-i müóellif-i Veysi-i beķâ-mesñr şekl-i kıtÓa-i elmâsda cilve-peñir olmağıla nigñn-i hâtem-i itmâm eyleye âmñn. “Bi-hürmeti men lehü kıyâmü's-semâvâti ve'l-Óarâzin⁵³” **Li-münşióihi:**

Ümñdüm ģalkđan Nâbî ne ihsân ü ne tahşindür⁵⁴

Mücerred hizmet-i peyğamberide şevķ-ı mutlaķdur.

Tek-â-pü-yı Siyer'den ârzü-yı ģalb-i mahzûnum

Rızâ-yı server-i Óâlem ģabül-i Ĥazret-i Ĥaķķ'dur.

4. Zeyl-i Siyer-i Veysi⁵⁵ (Nâbî'nin İkinci Zeyli)

Bi'smi'llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm

Yâ Rab baña fevc-i keremüñ râm eyle⁵⁶

Âğâzumı ģıbtâ-senc-i encâm eyle

Noķsânlarımı ceride-i Óâlemde

Aķlâm-ı Óinâyetünle itmâm eyle

⁴⁹ Vezin: MefâÓilün/feÓilâtün/mefâÓilün/feÓilün

⁵⁰ Onu vâsf etme sahifesinde kalemin konum alması sırasında, nefes hayalin izdihamından dolayı sineye sğmaz.

⁵¹ Allah'a tevekkül ettim ve peyğamberin ruhaniyetinden feyiz talep ediyorum.

⁵² Bir şey iki oluyorsa üç de olur.

⁵³ Gök ve yeri sayesinde yarattığınım hürmetine...

⁵⁴ Vezin: MefâÓilün/mefâÓilün/mefâÓilün/mefâÓilün

⁵⁵ Detaylı bilgi için bk. (Özmen, 2015:714-727)

⁵⁶ Vezin: Rübai, Ahreb ; MefÓülü...

Neşr: Tahrik-i nesâyim-i enfâs ile cüy-bâr-ı elsinede sûret-nümâ olan emvâc-ı hâmd ü şenâ bermuhteżâ-yı fehvâ-yı “*Minhü bedóen ve ileyhi yeÖüğ*”⁵⁷ ol muhîtt-i emvâc-ı hâkıķat celle şânühü cenâbına râciÖdür ki her bir zebân-ı nâtıķa-pırâ-yı insânı ol lücce-i bı-kenârũ bir lisânı ve her bir habâb nokta-i emvâc-ı kelimât ü hurûf ve ol elsine-i enhârda menzil-gır-i hatt-ı pışânı ve ârâyiş-i zıver-i şânıdır. **RübâÖj:**

Emvâcını izhâr idicek lücce-i cüd⁵⁸
 Geldükde hurüşâ bahr-ı zehhâr-ı vücüd
 Mâhı zebân buldı tüvân cünbiş
 İtsün ne ķadar iderse hâmd-i maÖbüd

Neşr: Ve lemaÖât-ı bâriķa-i şükr-i lâ-yuhsâ her haseb-i müöeddâ-yı kerıme-i “*Allahü nürü’s-semavâti ve’l-ard*”⁵⁹ zât-ı muķaddes-i ulühiyyet Öazze ismühü dergâhına Öâöiddür ki meşârıķ-ı şümüs-ı ervâh ve metâliÖ-i aķmâr-ı Öuķül olan ebdân mezâhir-i külli-i insânınũ ber-mücib-i “*Mâ vesaÖanı ardı velâ semâöj bel veseÖanı ķalbü Öabdi’l-müöminin*”⁶⁰ her birin bir serây-ı çâr-şuffe-i serây-ı sürür ve esirre-i ķulübün mütteķâ-yı saltanat-ı Öilm ü şuÖür ve âbgıne-i dıdelerin revzene-i şeh-nişin-i tecelli-hâne-i Tûr eylemişdür. **RübâÖj:**

Der-beste iken hızâne-i Öâlem-i nür⁶¹
 Virdi ķalem-i irâde destür-ı zühür
 Öâlem pür olup cevâhir-i hikmetden
 Oldı niÖam ü şükr (ile) dünyâ maÖmür

Neşr: Ve muÖcize-i lüölüö-nigâr-ı yâķüt kenâr-ı mahâric miyânında cünbân ahker-päre-i zebânından fûrüzân olan Öüd-päre-i şalâvât-ı tayyibât ve Öanber-rıze-i tahıyyât ü teslimât ol mihmân-ı Öaziz-i bâlâ-hâne-i isrâ ve harem-nişin-i dâöiretü’l-ķurb-ı ev ednâ ve gevher-çin-i nişârât-ı mâ evhâ pişgâhına gerdân ber-fehvâ-yı “*Levlâke levlâke lemâ halektü’l-eflâk*”⁶² eger teşrif-i Öarşa-i vücüd buyurmaları taÖalluķ-gerde-i irâde-i hikmet-âmiz-i Rabbânı olmasa bu tertib-i rengin-i encümen-i Öâlem nümâyân ve micmere-i muraşsaÖ-ı eflâk gerdân olmazdı. **Nażm:**

Olmazdı tıbâķ-ı çarh-i mınâ gerdân⁶³
 İtmezdi bisât-ı hâk medd ü mân
 Ey mâ-hâsal-ı vücüd sensin maķşüd
 Bu devlete nâöil olmadın kevn ü mekân

Neşr: Ve Öaķide-i sükkerin-i selâm ü tahıyyât tabaķ-ı nâtıķa ile hâşiye-i metn-i meclis-i nebevı ve vaşsale-i nüsha-i bezm-i risâlet olan aşhâb-ı bülend-menķabet rıdvânü’llâhi Öaleyhim ecmâÖin hâzerâtınũ pişgâh-ı hidâyet-penâhlarına nihâde ķılınur ki her biri menâhil-i bürke-i şerÖ-i garrâ ve mesârih-i cevâmıÖ-i millet-i beyzâ **ĶıfÖa:**

Be-şunÖ-ı hikmet-i miÖmâr-ı âsmân ü zemın⁶⁴

⁵⁷ Başlangıç ondandır, dönüş onadır.

⁵⁸ Vezin: Rübai, Ahreb ; MefÖülü...

⁵⁹ Allah göklerin ve yerin nurudur. (Kur’ân-ı Kerim, 24/35)

⁶⁰ “Ben yeryüzü ve gökyüzüne sığmadım. Ancak bir müminin kalbine sığdım.” (Hadis, Kastallâni/el-Mevâhibü’l-Ledüniyye, C. 2, s. 69)

⁶¹ Vezin: Rübai, Ahreb ; MefÖülü...

⁶² “Sen olmasaydın, sen olmasaydın kâinatı yaratmazdım.” (Hadis, Aliyyü’l-Karî/Şerhü’ş-Şifa, C. 1, s. 13)

⁶³ Vezin: Rübai, Ahreb ; MefÖülü...

Çehâr rükn ile buldı karar hâne-i dîn
 Niżâm-ı Őālem şerŐ-i metîne olmuşdur
 Mişāl-i çār Őanāsır çihâr yâr-ı güzjñ

Emmā baŐd bu kemterjñ-i çārüb-keşān-ı sâha-i nażm ü inşā ve Őācizterjñ-i nemek-çeşān-ı nevāle-i sebk ü imlā Nābı-i berhem-zede-bāl ve perākende-edā muğaddemā şümār-ı sübhā-i sinjñ vāsıl-ı târjñ-i hams ü tisŐjñ olduğı sâlde āstāne-i saŐādetde olduğı hâlde kabā-yı njm-düz Siyer-i Veysj merhūmı tavşjlı-zeyl ile itmām dāŐiyesiçün taħrjñ-kı süzen-i yerāŐa-i Őācizāne idüp vākıŐa-i Bedr'den ekber ğazavāt-ı İslām ve aŐzam-ı fütühāt-ı seyyidü'l-enām yaŐnj feth-i kıble-i İslām Beytullahi'l-Ħarām Mekke-i Mükerrreme hitāmına dek bi-Ħamdi'llāhi teŐālā ahsen taŐbırāt ve eblağ teşbihāt üzre teŐyid-i Yezdānj ve teshjlı-i Rabbānj ile intihā-yı merātib-i letāfet ü nezāketde tesvj ü taħrjñ ve kemāl-derece-i Ħüsñ-i belāğat ü feşāhetde terkjñ ü testjñ olınmış idi. Selāmet-i Őibārāt ve melāhat-ı nükāt ü istiŐārātı bir derecede süret-yāb-ı Ħüsñ-i niżām ve bir mertebe mażhar-ı kabül-ı müşkil-pesendān-ı enām olmuşdı ki bi-tekellüf nüsha-i Siyer-i Veysj-i merhūma hem bāŐis-i nesh-i şöhret ve hem vāsıta-i tecdj-d-i iŐtibār ü rağbet olup Őaynı ile mäh-ı şıyām zeylinde žuhūr iden revnağ ü ārāyjş ve neşāt-ı Őjd eyyām-ı rüzenün evkāt-ı h'āb-ālūd ve eyyām-ı imsāk-nümüdına vesjle-i nisyān ve hengām-ı eşmār ve Ħadāyjğ u besātjñ-i mevsim güzeşte-i evrāk ü eşmārına vāsıta-i rüçhān olduğı gibi dest-i rağbetden süküt-ı süretleri nümāyān oldı. Nüsha-i nev-tarĦ-ı belāğat-nümā-i faķiremün kütüb-hāne-i kibār ve zjver-i piş-taĦta-i iŐtibār ve enjş-i çeşm ü dil ü cān Ħüsñ -şināsān-ı āşār olmağla mālİK olanlar temellükini sermāye-i iftihar ve dest-res bulmayanlar berhem-zen-i teŐessüf-i bi-ih̐tiyār olmağ mertebelerine irtikā eyledi. Ħattā baŐzı maķādır-şināsān-ı fażl ü hüner ve Ħaridārān-ı gevher ekşer kemāl-i şevğ ü rağbetlerinden mānende-i bādām-ı dü mağz ve mişāl-i ülbetin tevŐem-cild-i zer-şemse-i vāhidde Ħatt-ı vāhid ile cemŐ itmeleri ile Siyer-i Veysj-i merhūm pjr-i ferzend-i resānende gibi ser-levĦa-i zerrjñ ve cedvel-i rengjñ ile tecdj-d-i libās-ı Őüvñān ve taĦşjlı-i şöhret ü şān eylediğı daķıķa-sencān-ı mizān-ı insāfa Őayān ve kıymet-şināsān-ı inşāya nümāyāndur. Egerçi bu zebān-güzār-ı kalem-i iddiŐā olan şemāme-i taŐbırāt-ı hüner-fürüşān ve desten-büy-ı taħrjñrāt-ı Ħöd-sitāyāna rāyjĦa-i fahr ü mübahātđan hālĦi olmadığı muĦaķķağdur. Ammā lillahi'l-Ħamd sirişt-i taĦmjr-i faķjr ol maķüle ğāĦ rjze-i zuŐm u pindār ve çirk-ābe-i naĦvet ü dalāl-ı cāhilāneden muşaffā olmağla mutlaķā taĦdjş-i niŐam ve edā-yı şükr-i Ħazret-i vāhibü'l-kerem olduğı muĦāt-ı Őilm-i İllāĦj'dür. **KıŐa:**

Ħarf ü savt ü nefes ü Öilm ü Ħayāt ü Ħudret⁶⁵
 Şübhe yoğ olduğına cümle Őatiyyāt-ı Ħudā
 Bende vü mālİK-i bende Ħudā'nuñ olıcağ
 Cehldür kim ki benüm diyü iderse daŐvā

Neşr: Lākin eşer-i merķūmuñ feth-i Mekke-i Mükerrreme'den soñra nāŐil-i imzā-yı hitām ve vāsıl-ı ser-Ħadd-i itmām olmadığına baŐzı ŐavāŐıķ-i taķdjñr dāmen-ĝjr-i teŐĦjr olup yigirmi sene miķđarı maŐmüre-i meşhüre-i belde-i Ħalebü's-Şehbā'da küşe-nişjñ-i Őuzlet ve tüşe-güzjñ-i řanāŐat olup fiķđān-ı sermāye-i tāb ü tüvān ve derecāt-ı mirķāt-ı Ħayāt Ħadd-i heftādı güzerān sebebiyle ĝl-geşt-i ĝlşen-serāy-ı Rüm'dan bi'l-küllieye çeşm-bende-i yeŐs ü Ħirmān olduğıımız eyyāmda ol diyārlarda nedret-i Ħaridār ve kıllet-i rağbet ü iŐtibār eşer-i merķūmuñ dāŐiye-i itmām müsveddesin zamjñrden Ħakk itmiş iken **MisrāŐ:**

Besā latife ki der-zımn-ı nā-murādjhāst⁶⁶

Neşr: Fabaķçe-i eyyām-ı saŐādet-niżām-ı Ħazret-i AĦmed Ħān'ı “*Ebbeda'llāhü ve ebķāhü*”⁶⁷ sâha-i eķāljm-i sebŐayı hem-sirişt-i heşt behişt ve sāye-i maŐdelet-fermā-yı Ħākānj Őarśa-i ĝabrāyj binā-yı ferādjs-i cinānla hem-Ħişt itdigi hengāmarda noĦta-i devāŐir-i pergār-ı aŐvām sad ü bjt ü se merkezinde Ħirām eylediğı eyyāmda meger djde-i faķjrññizi de müşāhede-i ruĦsäre-i devletle řarjñ ve

⁶⁴ Vezin: MefāŐilün/feŐilātün/mefāŐilün/feöilün

⁶⁵ Vezin: FeŐilātün/feŐilātün/feŐilātün/feöilün

⁶⁶ Talihsizliğın altında o kadar latife var ki...

⁶⁷ Allah, onu ebedi ve baki kılsın.

pişānî-i ārzū ve māliş-i āstāne-i sa'ādette hem-kevkebe-i mihr-i münîr olmağ nüvişte-i cerîde-i tağdır olmağla cevāzib-i iltifāt ba'Ōz-ı vükelā-yı devlete cünbiş-bağş-ı taht-revān-ı himmet ve zîn-keş-i rehvar-ı niyyet-i Ōazîmet olmağla vāsıl-ı ser-menzil-i pāy-taht-ı sa'ādette olduğda bi-hāmdi'llāh müşāhede-i kemāl-i iltifāt vükelā-yı devlet ile vāsıl-ı Ōömr-i şānî ve nā'îl-i menāsib-ı refî'Ōa-i dîvānî olduğda ğayret-keşide-i leb-i hürşîd şeref-i dāmen-büs-ı şehryārıyla ağsā-yı medāric-i āmāl ü emānî olmağ müyesser oldı. **RübāŌj:**

Ben bilmez idüm sa'ādetin kevkebimün⁶⁸
 Hem-düş-ı hūsul oldığın matlabımuñ
 Biñ büse-i ārzū-yı peşni var imiş
 Dāmen-i şehneşehde meger kim lebigimün

Āğaz-ı Medāyih-i Pādişāh Halleda'llāhü ve Ebķāhü

Hüş-yārān-ı encümen-i şühüdda mü-şikāfān-ı mu'āmmā-yı büd ü ne-büdda meşhüddur ki gerdiş-i devā'ir-i eflāk ü ihtilāta ābā-yı Ōulvî ve ümmehāt-ı süflî neticesi olan āmiziş-i āb u hākdan mağsūd-ı Rabbānî žuhūr-ı mevālîd-i şülüs ve anuñ dağı eşref-i envā'ı olan neş'oe-i nev'Ō-i insānî ve tahmîr-i tıynet-i insānîden dağı irāde-i Yezdānî ğāyetü'l-ğāye emr-i āferîniş olan m'Ōrifet-i Sübhānî ve müşāhede-i āsār-ı kudret-i Šamedānî'dür. Ve beķā-yı nev'Ō-i insānî lā-büdd ķavā'ıd-i tevālid ü tenāsüle menüt o dağı levāzım ü āsāyış ü istirāhata merbut o dağı niżām-ı Ōāleme meşrüt ve niżām-ı Ōālem hōd ber-muķteżā-yı fehvā-yı "*Lev le's-sultānū le ye'Ōkülü'n-nāsū ba'Ōdühüm ba'Ōden*"⁶⁹ mutlakā vücūd-ı pür-cüd ü sūd selātın-i Ōiżām ve havāķın-i kirām ile mażbüt idigi ağsām-ı bedihiyātdandır. **RübāŌj:**

Nice mümkün ki mülükün bulına aķrānı⁷⁰
 Ferd olur dāver-i Ōālem aña olmaz şānî
 Pādişāh olmasa yek-demde olur kevn harāb
 Pādişāhdur beden-i mülk-i cihānuñ cānı

Neşr: Cenāb-ı kibrit-i ahmer iksîr-i ekber ķuddise sirruhu ile'l-athar hāzretleri teşānîf-i mu'Ōteberesinde "*Es-sultān in kāne šālîhen fe hüve mine'l-aķtābi ve in kāne ğayre šālîhin fehîve mine'l-ebdāli*"⁷¹ Ōibāretiyile Ōalā küll-i hāl rütbe-i velāyetlerin taşrîh buyurmuşlar iken anların beyān-ı Ōulüvvü şānı ve ta'Ōrif-i şevket ü Ōünvānı erbāb-ı elsine vü aķlāmuñ derece-i tavşifinden müteŌālî ve merātib-i medh ü ta'Ōrifinden müstağnidür. Mülük-ı cihāniyānuñ beyān-ı şevket ü şānlarına leb-cünbān olmağ Ōaynı ile beyān-ı irtifā'Ō-ı āsmān ve tavşif-i iltimā'Ō-ı hürşîd-i rahşān gibi tahşîl-i hāsıl-ı maķulesinden ma'Ōdūddur. Bālā-yı menābir-i heft kişverde hutebā mālîk-i riķābü'l-ümem-i mevlā mülükü'r-Rüm ve'l-ŌArab ve'l-ŌAcem halîfetu'llāhi fi'l-Ōālemîñ žıllu'llāhi fi'l-āradîñ ta'Ōbirātıyla leb-rîz-edā ve nağāmat-ı dil-peżîr ile pür-şît ü sadā iken anlarıñ şān-ı Ōālîlerine şāyān-ı ta'Ōbir ķanķı lisāndan tevaķķu'Ō u mes'Ōul ve ķanķı ķalemden me'Ōmüldür. Hāķķe'l-insāf edā-yı šenā-yı mülükānelerinde bıda'Ōa-i hüruf ü kelimāt kılletinden hacil ve matiyye-i şahîfe nür ü ķalem-i pā-dergildür. Ancağ cihet-i evsāf-ı hūsāl ve medāric-i fażl ü kemāl ve mehāsin-i ahlāķ ü a'Ōmāde birbirlerinden tefāvüt ü tefāzul ve rüchān ü imtiyāzları dağı emr-i muhāķķağ olmağla bendegān-ı šenāver ve du'Ōā-ğuyān-ı mediha-ğüsterleri dağı gül-sitān-ı mehāmid-i celîle-i Hüsrevāne ve bostān-ı mehāsin-i ahlāķ-ı cemîle-i mülükānelerinde tahrik-i engüşt-hāne-i vaşşāfāneye cesāret itmek i'Ōtiyādına istināden küstāhāne Ōafv-h'āne bast-ı maķāle-i šenāya ictirā olındı. **ĶıtŌa:**

Senün ey Nābî-i kem-ķadr degüldür hāddün⁷²

⁶⁸ Vezin: Rübai, Ahreb ; Me'Ōülü...

⁶⁹ Sultan olmasaydı, bazı insanlar, bazılarını yerlerdi.

⁷⁰ Vezin: Rübai, Ahreb ; Me'Ōülü...

⁷¹ Eğer sultan salih ise kutuplardandır. Eğer salih değıl ise ebdaldandır.

⁷² Vezin: Fe'Ōilātün/fe'Ōilātün/fe'Ōilātün/fe'Ōilün

Eylemek vaşfin edā pādişeh-i devrānuñ
 Sen degül elsine-i kevn ü mekân eyleyemez
 Hâkķ-ı tavşifin edā Hâzret-i Ahmed Hân' uñ

Neşr: Hâkķā ki bir pādişāh-ı pākize-nihāddur ki zāt-ı bî-Ŗadil-i mekārim-peyvendleri vāsıta-i inşirāh-ı ervāh-ı ābā vü ecdād ve sıfāt-ı bî-miśl-i melāōik-pesendleri vesile-i ibtihāc-ı eslāf-ı Ŗālî-nejāddur. MecmūŖa-i zāt-ı sūtūde-sıfātlarıyla silsile-i Ŗaliyye-i ŖOsmāniyye ervāh-ı mülūk-ı silsile-i uhrā üze tefāhūr itsele ahrā ve revā ve peder-i Ŗālî-güherleri merhūm behişt-āşiyān firdevs-mekān Sultān Mehmed Hān Ŗaleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrān hāzretleri böyle yektā-güher kāmîl-sirişt kendilerin hayrū'l-halefi ve kendi zāt-ı Ŗālî-şānları böyle lüölüŖ-yı bî-hemtā-yı şāhvāruñ sādafi oldığına kuşūr-ı cevāhir nigār-ı cinānda ecdād-ı Ŗizāmı beyninde fahr ü mübahāt itmege her vechle elyaķ ü sezādur. Taht-ı saltanat-ı şeref misās-ı zāt-ı Ŗālî-cāhı ile cilve-nümā-yı ihtizāz ve tuğrā-yı garrā-yı rifŖat intisāb-ı nām-ı hümāyūnlarıyla süret-nümā-yı Ŗizz ü nāzdu. Hüs-n-şimā-yı dil-ārā-yı mülūkānesin sāniŖ-i ezel kālīb-ı ahsen-i taķvīm üze envārdan sirişte süret-i nemgin-i Yūsufānesin naķķāş-ı kudret-i hüs-n-irādetiyle nüvişte itdigine hālā maķām-ı Ŗizzet-i Yūsuf-ı Mısrı dest-i taşarruf-ı mülūkānesinde olduğu bürhān-ı kāfi ve şahid-i vāfidür. Hālāvet-i nātiķa-i cān-başları hem-şimā-yı nefes-i Meşihā ve letāfet-i kelimāt-ı nemekınleri Ŗallāme-i nüsha-i ders-hāne-i ahyādur. Ve Hürşid-i müşkil-küşāsına nisbet Ŗuķūl-ı diğērān bî-Ŗayniş semŖ-i kāfurı taht-ı saltanat pişgāhına ķanādil-i şeb-mānde-i menārātdan bî-ziyāter ve cevher-i dāniş ü şuŖūr daķıķa-nümāsına nazār-ı fikr ü şuŖūr vesāōir enām güyā elmās-ı ravza-i nebevīye nisbet žurūf-ı sāŖat-ı bāzārıde cāy-gır hazef-pāre-i kem-ķadrdan bî-iŖtibārterdür. Pişānı-i evāmir ü berevāt-ı hümāyūnda cilveger hutūt-ı şevket-maķrūnlarında meşhūd olan şive-i hüs-n ü letāfet ve kirişme-i nezāket ü žarāfet māverā-yı hādd-i tahriřdür. Her elifi ķāmet-i hürān-ı behiştten dil-rübāyendeter ve her bāsı tabaķ-ı mıve-i cināndan nümāyendeter her rāsı gurre-i garrāya hārf-endāz-ı noķsānı ve her lāmı gışū-yı Ŗarāyis-i firdevse māye-başş-ı haclet-i perişānı ve her tāsı tās-ı gerdüm şerm ü hayretle nigūn ve her fāsı feylesūfān-ı eyyāmı ihāta-i hayretde zebūn eylediği deķāyık-şināsān-ı fūnūn-ı hutūt-ı Ŗanber-gündur. SürŖat-ı fehm ü idrākdā bî-enbāz ve cevelān-ı tabŖ-ı çālākları keşşāf-ı verā-yı perde-i rāz ve enāmîl-i fikr-i hümāyūnları hāl-i maŖāķid-ı meŖānı-i müşkilede cümleden mümtāz olduğu eķālīm-i Ŗāleme velvele-endāzdu. CemīŖ-i ahvāl ü aŖmālde miżān-ı ahkām-ı şerŖ-i ķavīm piş-nihād-ı diđe-i maŖdeletleri ve cümle-i umūrda şāh-rāh-ı tariķ-i müstāķim memerr-i rehvar-ı niyyet ü irādetleridür. Renciş-i mürçe-i nā-çiz meslek-i reŖfet ü şefketlerinde nā-cāōiz ve mefhūm-ı mesōele-i Ŗāciz-nevāzı hāşīye-i nüsha-i hilm ü merhametlerinde derece-i vücūba fāōizdür. İtfā-yı hāriķ-ı derdmendān meşreb-i himmet-i Hüsrevānelerinde cümleden aķdem ve tahliş-i ğariķ-ı bî-çāregān fermān-ı merhamet-fermālarına müsellemdür. Ŗİbārāt-ı tesāmuħ-ı hatākārān-ı evvelin satr-ı risāle-i şefķatları ve kelimāt-ı Ŗafv-ı günehkārān ser-sūhān-ı dıbbāce-i menķabetleridür. Çāre-başş-ı dil-hastegān-ı kemıne dārū-yı şifa-hāne-i Ŗālem-penāhları ve dest-gırı-i dermāndegān-ı kemterin tınāb-ı bārgāh-ı žıllu'llāhileridür. Zühd ü taķvā seccāde-be-düş hiżmet-i tāŖatları ve Ŗiffet ü Ŗismet perdedār-ı harem-serāy-ı Ŗizzetleridür. Tevfiķ ü meymenet mülāzım-ı dergāh-ı devlet-penāhı ve fehm ü dirāyet gencūr-ı hazıne-i intibāhı ve nūr ü firāset meşŖāle-i bāb-ı şevket-i destgāhidur. Sübhā-i elmās silsile-i Ŗaliyyelerinde bu rütbe safvet-i tıynet ve letāfet-i hilķatla muttasıf bir cevher-i ābdār ve miyān-ı nücūm-ı nesl-i tāhirlerinde envār-ı mehāsin-i ahlāķ ve pertev-i mehāmid-i evşāfla mütecellı bir kevkeb-i tābdār žuhūrı meşhūd olmadığı raķam-keşān-ı evrāķ-ı tevārīh-nüvşān-ı āfāķuñ raķam-zede-i ittifaķlarıdur. **ĶıtŖa:**

Sübha-i gevher ise silsile-i nesl-i kerim⁷³
 Bu nişāngāhidur ol sübhā-i Ŗālî-ķadruñ
 Kevkeb-i devlet ise zümre-i eslāf-ı Ŗizām
 Bedrdür kevkeb ile farkı Ŗayāndur bedrūñ

⁷³ Vezin: FeŖilātün/feŖilātün/feŖilātün/feŖilātün

Neşr: Eger havf ü taşdıŕ Őinān-gır-i kümeýt-i tız-hız-i kalem ve bım-i tatvıl-i sedd-i cüy-bār-ı raqam olmasa ne Nıl ü Fırāt Őenāları kabıl-i vaķfe-i sükün ve ne seşine-i Őevķ bende-i hüdā-peymāları tek-ā-pūda zebūn olmaķ nā-mutaşavver olmağla cānib-i bađķe-i hāsü'l-hās duŐā-yı devletlerine imāle-i licām-ı kalem-i hoş-hırām kılındı. **KıtŐa-i duŐāŐıyye:**

Nābiyā eyle duŐāsın o Şeh-i devrānuñ⁷⁴
 ŐŐmrini devletini eylesün Allāh ziyād
 Eylesün dūşmen-i bed-h'āhuñı ķahr eylemede
 Leşker-i nuşret ü teŕyid-i İlāhı imdād
 Bı-taŐab eylesün āmāde mūhim-sāz-ı cevād
 Her neyi eyler ise tabŐ-ı hümāyūnı murād
 Görmesün zerre ķadar āyine-i ķalbi keder
 Olmasun nım-nefes-i ķalb-i Őerif-i nā-şād
 Eylesün gülşen-i iķbālini Hāķ tāze vü ter
 Eylesün dūşmeninüñ hırmen-i ŐŐmrin berbād
 Eylesün ÖÖmr-i tabıŐıyyi güzer eyyāmı
 Olsun āsūde zamānında bilād u Őubbād

Şenā-güzāri-i Āşāf-ı ŐĀli-cenāb

BaŐd hazā tahrik-i yek-rān-ı Őirın-cünbiş-i ķalemden maķşūd beyān-ı teŕhır-i eşer-i Żeyl-i Siyer iken **RübāŐı:**

Bir menzile Őazm üzre iken nāŕire-i Őevķ⁷⁵
 Bir gülşenüñ ārāyişini gūş itdüm
 Oldum o ķadar źevķ ü temāşāsına ğarķ
 Kim menzil-i maķşūdı ferāmūş itdüm

Neşr: tabaķķe-i reh-güzer-i hāme-i hoş-reftār Őenā-yı Őehryāriye dūķār olmağla bir müddet ināha-i cemmāze-i Őazımet bi-hamdi'llāh ber-vefķ-ı dil-h'āh-ı gül-geşt cilve-i nüzhet müyesser olduğdan Őoñra havf-ı dūr-bāş-ı bostāniyān-ı bı-gāne-rāndan yine cādde-i maķşūd-ı aşlıye Őazımet niyyetiyle āvāre-i ser-rāh-ı hayret iken nā-gāh ķāŕid-i ğarıb-nevāz-ı tevfiķ ü Őināyet bir serāy-ı dil-ārā-yı behişt-nümāya reh-nümā-yı delālet oldı ki hendese-i erkānı dest-i nihāde-i Őināyet-i Yezdāni ve miftāh-ı bāb-ı devlet-meŕābı ceyb-nişin ü hımāyet-i Rabbāni idi. Nişimenleri āsāyişgāh-ı Őızz ü iķbāl ve revzenleri tavāfġāh-ı nesāyim-i yümñ ü iclāl idi. Medāyiħ-i hūsniyyāt-ı çeşm-serāyı tahrik olınsa Őāhāŕif-i dıvār-ı ser-i biheriñe nā-gencide ve letāfet-i ārāyiş-i żāhir-rübāsi çeşm-i temāşā ile nā-sencide olmağla ol vādiden tayy-ı kalem-i imlā olıncığına bināŕen sāye-i dıvār-ı ilticāya mürācaŐat olıncığı. **Beyt:**

Hāne-i ü hāne-i çeşm-i menest⁷⁶
 Çeşm-i men ez-hāne-i ü rüşenest⁷⁷

⁷⁴ Vezin: FeŐilātün/feŐilātün/feŐilātün/feöilün

⁷⁵ Vezin: Rübai, Ahreb ; Meföülü...

⁷⁶ Vezin: FāŐilātün/fāŐilātün/fāŐilün

⁷⁷ Onun evi benim gözümün yuvasıdır. Benim gözüm onun eviyle nurlanır.

Neşr: Ol şandüka-i sa'âdetün gevher-i şehsüvârı ve ol burc-ı semâhatün mihr-i tâbdârı ebrü-yı dıvân-hâne-i devlet ser-levha-i ceride-i vezâret şâhib-i rüşd ü sedâd âsâf-ı şâf-dil-i pâk-iÖtikâd hayr-hâh-ı dâöire-i devlet gayret-keş-i nâmüs-ı saltanat vâsıl-ı mezâyâ-yı sırr-ı hâkîkat kâdr-dân-ı tevekkül-i rızâ Öamel-güdâz-ı kâÖide-i perhîz ü istignâ dâmâd-ı pâdişâh-ı kişver-güşâ Hazret-i Silâhdâr ÖAlî Paşa “Yessera'llâhü bi'l-hayri mâ yürjd ve mâ yeşâó⁷⁸” dur ki zât-ı bî-mişaline muÖadil gevher-i girân-kâdr kân-ı imkânda nâdirü'z-zühür bir öyle kevkeb-i tâbdâr felek-i Öulvî-i vezâretde ancak hezâr sâlda bir manžür olur. Merâtib-i zâhire-i sūrjde intihâ-yı medâric-i rifÖat ve gâyet maÖaric-i vekâlet Öadd olunan rütbe-i Öâlî hasret-keş-i çeşm-i kabûli ve miftâh-ı tılsım-ı umür-ı memleket iÖtibâr olunan çeşm-i iltifâtı olmağ mağûle-i muhâlâtandur. MaÖa-hazâ meşreb-i dervîşâne ve meslek-i mütevâziÖaneleri mağbüt-ı süleha-yı enâm ve mahsüd-ı meşâyih-i eyyâmdur. Sinn-i Öazizleri henüz mirkât-ı erbaÖine nâ-resâ iken ahlâk-ı mühezzebe ve etvâr-ı müöeddebeleri nice erbaÖin çıkarmış. Zemi-me-i žulmânî ve ahlâk-ı reviyeye-i nefsanî tağabizîn-i sâlidür. MetâÖ-ı endek-yâb-ı mekârim-i ahlâk libâs-ı kâmet-i istiÖdâdları ve mehâsin-i evşâf-ı ahâlî-i âfâk hem-zâd-ı tabÖ-ı maÖâlî-muÖâdlarıdır. ÖUlemâ-i vaqt medrese-i fazl ü kemâllerinde ders-h'ân ve meşâyih-ı Öasr hânkâh-ı safvet-penâh-ı zamîrlerinde sukâta-çin-i nevâle-i Öirfân oldığı bâhir-i bürhândur. Mefhûm-ı hâdîş-i şerîf “Min hüsni İslâmi'l-meröi terkü mâ lâ yaÖnihi⁷⁹” piş-nihâd-ı bâsıra-i şuÖürü ve meöâl-i saÖâdet-i iştimal “Lâ yuhlesü li'l-meröi dññühü hattâ yuhibbe li ehîhî mâ yuhibbü li-nefsihî⁸⁰” düstürü'l-Öamel cümle-i umûrlarıdır. Ve neşic-i nev-nağş cümle-i deffe-zede-i nefsu'l-emri olup yek-târ-ı mücâzefe vü mübâlagadan hâlî idigi Öâlemü'l-hafiyâyâ Öayândur. Rağbet-i žihn-i derrâkları fezâöil ü maÖarife mahsür ve evkât-ı Öömr-i Öazizleri tahşîl-i Öilm ü kemâle mağsür ser-engüşt-i fehm ü derrâkına Öukûd-ı müşkile-i nükât ve işârât-ı nâ-hâöil ve kahramân-ı tabÖ-ı çâlâkına tılsım-ı müşkil-bend-i hâkâyık-ı Öibârât nâ-kâbildür. Nazar-ı iÖtibârında bir mesöele-i gâmıza istihrâcî fetğ-i hazâyin ü defâyinden matlûbter ve sâmiÖa-i rağbetlerinde bir maÖnâ-i nâ-şinjde nefâyis-i hedâyâ-yı girân-bahâdan mergûbterdür. Žihn-i veğkâdına nisbet nücûm-ı âsmân hem-rütbe-i şerâr-ı kem-miğdâr ve tabÖ-ı nağkâdına nazar zer-i hürşid ve nuğre-i mâh kem-Öayârdur. Mücâlese-i Öulemâ ve müvânese-i Öurefâ ârâyîş-i evkât-ı Öazizleri ve mesâöil-i saÖbü'l-fehm ve Öasrürü'l-idrâk gîdâ-yı tabÖ-ı ser-tizleridir. Nihâd-ı tecerrüd-i dil-pesendleri gavvâs-ı bihâr cümle-i fûnûn ve žihn-i bülend-i Öulvî-peyvendleri seyyâh-ı bilâd-ı cemîÖ-i şürûh u mütündür. Âşnâ olmadıkları fenn-i kütüb-hâne-i devrânda maÖdüm ve güş-güzârları olmamış sühan mecmüÖa-i âfâkda nâ-mersümdür. İstilâhât-ı cemîÖ-i fûnûn ceride-i hâtîr-ı tâbnâklarında muharrer ve zebân-ı çâlâklarında kelimât-ı rüz-merreden eşher ü hâyidedür. **KıtÖa:**

Žihn-i pâki cümle fenden sûdmend⁸¹

Kimde vardur böyle tabÖ-ı ser-bülend

İtmemiş nahv-ı hevâya şarf-ı vaqt

Gâmizât-ı Öilme olmuş nağş-bend

Neşr: Çüb-ı nükât-ı kinâyât ve sitâre-i tevriye vü istiÖarât ve güşâve-i jhâm ü işârât ve sûtür-ı elgâz-ı hîssiyât ve Öukûd-ı muÖammeyât-ı müşkilât nür-ı başiretlerine nâ-mestür ve pişgâh-ı tabÖ-ı çâlâklarında hem-rütbe-i kelâm müstaÖmel-i meşhûrdur. MenbaÖü'n-nehreyn-i zâhir ü bâtınları zîver-i kemâlât-ı insâniyye ile maÖmür ve mecmaÖü'l-bahreyn-i sûret ü maÖnâları envâÖ-ı celâöil-i hâsâöil-i nefsanîyye ile meftür olmağın Öibârât-ı rengin-târ-ı mağâmât-ı harîri kabâ-yı kâdd-i şuÖâÖ-ı başarıları ve işârât-ı hâkâyık-ı nükât-ı kehl-i Mekki pîrâhen-i nürü'l-Öayn-ı yağîn-i başiretleridir. İstihkâm-ı binâ-yı garrâ mağsüd-ı İlâhî olmağla merâh-ı dâöire-i rifÖatlarında Öavâmil-i tevfiğ der-kâr ve fevâöil-i saÖâdet lâzım-ı taÖdijye-i hüs-nâşârdur. Enmüzec-i terkîb-i tıynetlerinden müstefâd olan şerbet-i şâfiye-i dil-hastegân imâle-i kâfiye ve bîdâÖa-i taÖrifât mâdde-i şenâlarına gayr-ı vâfidür. Kâmus-ı istiÖdâdları, şihâh-ı cevâhir-i fezâöil ile meşhûn ve mülteka'l-ebhür Öanâsır-ı pâkizeleri,

⁷⁸ Allah, dilediğini ona hayırla müyesser kılsın.

⁷⁹ İnsanın boş şeyleri terk etmesi İslam'ın güzelliğindedir.

⁸⁰ Kişi kendisi için istediği şeyi mümin kardeşine istemediği müddetçe iman-ı kamile sahip olamaz.

⁸¹ Vezin: FâÖilâtün/fâÖilâtün/fâÖilün

kenz-i emti'â-i fûnûndur. Evkât-ı hayât-ı Öömr-i Öazîzleri mütâla'â-i kitâba ma'srûf ve tahşîl-i Öilm ü kemâle meş'ûn olmağla emsâlinüñ ferâhem-gerde-i dest-i hîrs itdükleri nuķûd-ı emvâle bedel bu zât-ı ma'Öâlî-sîfâtuñ cem'Ö-i kütüb-i nefîşeye iştiğâl ve ekşer hatt-ı küberâ-yı mu'sannifîn ve ķalem-i ķudemâ-yı mü'ellifîn olduğından kıymet-i girânla iştirâ vü istihsâl buyurmalarıyla aķşâm-ı şîm ü zerden gencîne-i temellüklerinde cild-i müzehheb ve ser-levhâ-i zerînden ğayrı mevcûd olmamaķ ağleb-i muhtemelâtındandır. Bâ-în-heme nev'Öan mübâyin-i hisâl-i muharrere ve münâfî-i sîfât-ı merķûme-i muķarrere Öadd olınan cevher-i hengâm-şînâs-ı şecâ'Öat-ı diķķat-bîj-i şehâmet daħı nüsha-i câmi'Öa-i isti'Ödâdlarında merkûz ve âmâde-i fursât-ı žuhûr ü bürûzdur. **Ķıt'Öa:**

Nemĝin-i resm-i Öizz ü Öalâ mevķi'Öindedür⁸²
 Âdâb-ı vaz'Ö-ı hilm ü hayâ mevķi'Öindedür
 Tevfîķdür ma'Öâdini te'öyîd-i rehberi
 Her ne iderse men'Ö ü Öatâ mevķi'Öindedür

Neşr: Mâ-hâsâl lücce-i evsâf-ı seniyyeleri bî-kenâr ve emvâc-ı ahlâķ-ı marżiyyeleri bî-şümâr olmağla şâhiline Öadem-i vu'sûlünden i'Ötizâr tarîķıyla cezi're-i maķşûd-ı aslıye idâre-i sefîne-i tahîrîr olunur ki ol âsaf-ı bülend-câhuñ şeref-i vu'sûl-ı meclis-i ma'Öâlî-nizâmlarıyla mihmân-ı behîşt ķadar nâ'öil-i Öizz ü rif'Öat ve rütbe-i mü'sûl-ı bisât-büşi-i ma'Örûz-ı rif'Öatlarıyla leb-rîz-i şerbet-i behîşt ve neyl-i muhâtabât-ı terħib ü ikrâmlarıyla ser-be-çarħ-ı iftiħâr-ı mu'Öâmelât-ı ķadr-şînâsâne-i nevâziş ü iltifâtlarıyla vâsıl-ı evc-i i'Ötibâr olduğdan ğayrı cerîde-i ittibâ'Ö-ı hâsü'l-hâs-ı hâne-ğiler zümresine iltihâķla kesb-i irtifâ'Ö-ı derecât ve emvâc-ı müte'Öâķibe-i in'Öâm ü ihsânlarına istiğrâķ ile tecdîd-i libâs-ı hayât siyâķında meclis-i hâsü'l-hâs şohbet-i Öâlîlerine ihtisâs ile tenvîr-i di'de-i evķât ve şehvâr-ı lü'ölü-hâ-yı nâtiķa-i gevher-nişârlarından fursât-ı iķtinâsla tahşîl-i bîdâ'Öa-i mübâhât hilâlinde zamîr-i safâ semîrleri bi't-tab'Ö cânib-i inşâya meyyâl ve menba'Ö-ı şâfû's-şâf hâtır-ı hatîrleri riyâz-ı ta'Öbîrât-ı tâze-rengîn-i âmâle seyyâle olduğundan fazla sirişt-i pâķizeleri aħbâr-ı sâ'öireden füzûn âsâr-ı rûhânî-i âmâl hazret-i fahrü'l-mürselîn Öaleyhi's-salâtü ve's-selâma incizâb üzre olmağla bu dâ'Öi-i siddiķü'l-bâllerin tekmiļ-i Siyer-i nâ-tamâm hu'sûsında teşviķ için bu vechle tahriķ-i sükkerîn-edâ ve gül-pâş-ı kelimât-ı sâmi'Öa-pîrâ buyurdılar ki bi-hâmdi'llâhi te'Öâlâ destgâh-ı bi'l-cüfre-i hayâtda henüz şâne-i bâlâ-cünbiş-i müteħayyile ve târ-ı enfâs-ı laħme-i nuķ u mâ-güy lisân-ı ber-câ iken böyle eşer-i mu'Öteber ve bu güne ķumâş-ı hoş-nazar nâķîs ķalmaķ nâ-revâ ve ķudûd-ı mesâmi'Ö-i enâm böyle metâ'Ö-ı nev-żuhûr ile tezyînden mahrûm olmaķ üstâd tabî'Öatına nâ-sezâdur diyü gâh ta'sriħ ile işâret ve imâ hattâ egerçi Nazmî-zâde-i Bağdâdi dâ'Öiye-i tekmiļ ile ķalem-cünbân-ı sevâd olmuş ammâ Öaynı ile ķabâ-yı zer-târa merre-i Bağdâdi yâ câme-i bârîķ-târ-ı Mîrzâyî kirbâs-ı Mûsûlî ile tezyîlden farkı yokdur. Ta'Öbîriyle teşviķ ü iğrâ buyurmaları bu pîr-i kühen-sâl ü perîşân-bâluñ tennûr-ı füsürde-i tab'Öma vesîle-i iltihâb-ı şevķ-ı cedîd ve eczâ-yı perâkende-h'âhişine şîrâze-düz-ı te'Öķid olmağın mütevekkilen Öale'llâh câdde-i maķşûda vaz'Ö-ı ķadem ve mevķîf-ı mu'Öallâ-yı beyt-i siyeh-ķabâ-yı âmâle imâle-i zimâm-ı yek-rân-ı ķalem ķılındı. **Ķıt'Öa:**

Vir İlâhî ÖAlî Paşa-yı kerîmü'l-hulķuñ⁸³
 Öömrine devletine sâye-i hîfzuñda maķâm
 Nice tekmiļine oldıysa sebep bu eşerüñ
 Eyle noķsânlarımı sen daħı lutfuñla tamâm

5. Zeyl-i Siyer-i Nâbi⁸⁴ (Siyer-i Nazmî-zâde)

Bi'smi'llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm

⁸² Vezin: Mef'Öülü/fâ'Öilâtü/mefâ'Öilü/fâ'Öilün

⁸³ Vezin: Fe'Öilâtün/fe'Öilâtün/fe'Öilâtün/fe'Öilün

⁸⁴ Detaylı bilgin bk. (Büküm, 2017:100-105)

Yâ Rab dilümi levhâ-i Øirfân eyle⁸⁵
 Miróat-ı tecelliyât-ı Rahmân eyle
 Bebgâ-yı dem ü nâtıkamuñ bülbülünü
 Evsâf-ı Hâbibünde hoş-elhân eyle

Allâhu ekber bu ne heykel-i mevzûn ve peyker-i hümâyündür ki şahâyif-i letâyif-i şimîn-şimâ-yı Türkî ve yevâķit-ı şemîne-i lahn-ı ØArabî ve dürer-i ğaltân-ı lehçe-i Derî'den mürekkeb olup dest-yârî-i tîşe-i sertîz-i mütefekkire ve sebük-destî-i kârger-i nigâr-hâne-i mütahayyile ile maşnûØa-i mürâssaØ-kârî bir hoķķa-i enîķa-i dürr-i yetîmdür ki kıymet-dânân-ı Øâlem taķdîr-i ķadründe hayrân-ı medhûş ve şandûķķa-i cevheriyân-ı cihân aña nisbet dükkânçe-i hazef-fürüşdür. Şubhânallâh bu ne şadefçe-i güher-i girân-bahâ-yı şunØdur ki Øummân-ı dilde perverîş ve ķarsû-yı Øâleme nümâyîş virmekle fûrûğ-ı cihân-efrûzından çeşme-i âftâb-ı âb der-dîde ve ķurs-ı mâhtâb dağ-ı ber-sînedür. TaØâlallâh ol Øaynü'l-hayât-ı belâğatdür ki ciger-suhteğân-ı âteş-i şevķ-ı Ahmedî ve teşne-lebân-ı zülâl-ı sitâyîş-i Muħammedîye gülâb-efşân-ı hâķâyîķ u hikem ve reşş-i reşehât-ı letâyif-i kıdem ider yâhûd bir tûti-i ķâfiye-âmûz u seciØ-âzmây-ı suhandur ki mahfil-nişîn-i gülşen-i şûriş olup nağme-serây-ı naØt-ı Seyyidü'l-verâ Øaleyhi't-tehâyâ olduķķa murğân-ı ervâhı pervâza ve şavâhîķ-ı ķulûb-ı ķâsiyeyi âvâza getirür. **Meşnevî**

Åhuvân-ı nâfçe-i Çîn est in⁸⁶
 Hoķķa-i ğaliye-āğin est in

Nâz-bü ğonce-i bâğ-ı siyer est
 Tâze-res mîve-i şâh-ı hüner est⁸⁷

Hey hey bu mecmûØa-i renğin ve cüzvdân-ı dil-nişîndür ki Şehnâme-i ekâsire-i ØAcem, efsâne-i ser-güzeşt-i Husrev ü Cem degüldür belki Cenâb-ı Sultân-ı âferîniş, nür-ı hadîķa-i bîniş, gevher-i deryâ-yı hestî, bedraķa-i tarîķ-i Hudâ-perestî, Øâlî-mesned-i evvân-ı ve *mâ erselnâke illâ rahîmeten lil-Øâlemîn*⁸⁸ şadr-nişîn-i şuffe-i *kuntu nebiyyen ve Ådeme beyne'l-mâbî ve't-tîj*⁸⁹ mahrem-i serâ-perde-i *lî-maØallâh*⁹⁰, muħrim-i KaØbe-i bârgâh-ı İlâh, refref-süvâr-ı ser-menzil-i vûşul, gül-i şad-berg-i gülşen-i ve *mâ Muħammedun illâ resûl*⁹¹ sallallâhu Øaleyhi ve sellem hâzretlerinin feyz-nâme-i hedy-i bihîn ve siyer-i şeriflerinleridür ki ibtidâ üstâd-ı nuhustîj, bâğbân-ı evvelîj tarh-endâz-ı tâze-âyîj-i renğin, ķarm-ı Rûm Veysî-i merhûm, bu nev-zemîn-i buķalemûn, numûne-nişân-ı şukufehâ-yı ğün-â-ğün idüp lâ-cerem derçe-i behce-i lehcelerinden rû-nümâ olan zâde-i Meryem-i bîkr-i fikr-i mazmûn-perverleri Mesîh-âsâ ihyâ-yı ķulûb-ı mevtâ itmek ķadem-i evveli ve tezyîj-kerde-i meşşâta-i kilik-i sihr-âferîjleri olan şuver-i bedîØa-i Øibâret-i rağbet-şiken-i hal u hatt-ı şevâhid-i Nevşâd ve taØne-zen-i siyeh ķalem-füsûn-ı nigâr-ı Mânî vü Behzâd olmaķ mertebe-i ednâsidür. Lâ-mehâle hayyât-ı hayâl-ı İdrîşî-menâķıbları mîķrâz-ı hiss-i müştereki-i dü per ve süzen-i mutaşarrîfe-i tîz-ser ile biçüp dîkdüği elbise-i fâhîretü't-tîrâz-ı mütenevviØatü'l-elfâz ķâmet-i gül-rüyân u sünbül-ğisüyân-ı maØnâyâ ğarîb çeşbân ve riyâz-ı tabØ-ı selîmlerinden ķâpûk-dest-i müdrikeleri iķtitâf itdüği reyâhîj-i maØânî-i rûhânî ser-şîşe-i ķavâlib-i ķâbile-i erķâmda mânend-i cism ü cân olduğu müselle-i şâhib-nażârândur. **Beyt**

Zihî Øibâret-i müşkil-pesend-i Veysî kim⁹²
 Görince şafha-i âşâr-ı pâkin ehl-i nażar

Virürler elden ele hep kemâl-i Øizzet ile
 İderler aña şuØâØ-ı neżzâreden mistar

⁸⁵ Vezin: Rûbai, Ahreb ; MefØülü...

⁸⁶ FeØilâtün/feØilâtün/feØilün

⁸⁷ (Bu eser) Çîn ceylanlarının misk keseciğidir bu. Güzel koku doldurulmuş bir hokkadır bu. Siyer bahçesinin reyhan kokulu goncasıdır, hüner dalının taptâze meyvesidir.

⁸⁸ (Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.) Kur'ân-ı Kerîm, 21/107

⁸⁹ Hz. Ådem rûhla cesed arasında iken.

⁹⁰ Benim Allâh ile öyle anlarım olur ki, ne mukarreb melekler, ne de bir nebî o yakınlığı elde edememiştir. (Hadîs: İsmail Hakkı, Rûhu'l-Beyan, Dâru'l-Fikr, Beyrut, C 2, s. 261)

⁹¹ Muhammed yalnızca bir elçidir. (Kur'ân-ı Kerîm, 3/144)

⁹² MefâØilün/feØilâtün/mefâØilün/feØilün

Lâkin bu devlet-i sermediyye ile bir iki âvâre-i zâviye-i bîmâr-hâne-i ma'ûsiyyet dahı şâyeste-i dârü-yı şefâ'at olmak sırrına şâmil iktizâ-yı hîkmet-i Őinân-keş-i bād-pây-ı revişleri olmağın tuhfe-i kârgâh-ı bedâyi'Ő-kârları bender-gâh-ı merâma resîde olmayup eşheb-i şihâb-seyr mülâhazaları hâlbe-i şür-engiz-i Melhame-i Kübrâ-yı Bedr'de tevaqquf itmegin ferîd-i Őa'sr, ser-âmed-i suhanverân-ı dehr, üstâd-ı şânî, Őaziz-i mîsr-ı ma'Őâni, dürr-i yektâ-yı kulzüm-i şâd-âbî Yûsuf Nâbî sellemehu'llâhu Te'Őâlâ ba'Őzî mülâhazât-ı isâbet-nevâz ile ol bülbül-i nâzenîn-şafırûn zemzeme-i dil-pezîrine hem-dem ve ol fâvus-ı hoş-hîrâmûn reftâr-ı dil-ârâmına hem-ka-dem olmak ârzûsıyla risâle-i zerrîn-kalem bü'l-Őaceb raqamların mahtûm-ı hatm-ı ihtitâm itmege bâl-güşây-ı şâhin-i Őankâ-şikâr-ı himmet olup *kem tereke'l-evvelu li'l-âhiri*⁹³ mantûkasın ta'sdiq ile ba'hrül-me'Őârif-i tab'Ő-ı Őâlî-nejâdlarından ber-hâste olan telâtum-ı endîşe birle sâhil-endâz-ı ta'snif itdükleri ferâyid-i maqâsıdların keşide-i rişte-i dâniş ve şenf-i gûş-ı kabûl-ı erbâb-ı bîniş idüp hâkka ki her gül-i nev-žuhûr-ı gûlşen-i Őibâretleri perveriş-yâb-ı lutf-ı ezel ve şukûfe-i nîm-şükûft edâları lâle-i tâze-ter-i nev-sâhrâ-yı emel olmuştur. Riyâsuz tirâşide-i dest-i hürdekâr-ı hîredleri olan cevâhir-i nikât-ı zâhire, mânend-i şeb-çerâğ-ı âftâb, fûrûğ-ı küngüre-ârây-ı otağa-i iştihâr yâhûd şehriyârân-ı mülk-i nazm u neşre Dürretü't-Tâc-ı iftihâr olmağa sezâdur. Bî-tekellûf kuvvet-i nâtiqaları bir merd-i Őişi-demdür ki kâlib-ı suver-i kelimât-ı selîseye nefh-i rûh ve ervâh-ı latîfe-i ma'Őnâya ilbâs-ı kabâ-yı zer-beft-i hûrûf itmekle nüvişte-i Őandelîb-i dem-besteye nutq-bahşâ-yı h'âhiş ve nakş-ı ğonce-i ser-besteye nümuv-resân-ı güşâyış olmağın sûret-gerân-ı şanem-hâne-i Çin sebbâbe-gezîd-i ta'hsîn ve suhan-sencân-ı heft iklim dest-berzemîn-i âferîn olup lâ-cerem ol vâdide gül-geşt-i merâm ve şukûfe-çin-i çemenzâr-ı kâm olmağla eşer-i Őanber-bârları mâ-sadaq-ı **Meşnevi**

Gülşeni ez-hâkâyık est el-hâkka⁹⁴
Çemeni pür-dağâyık est el-hâkka

Ğoncehâ-yı hadîka-i siyer est
Hedy-i pür-nûr-ı Seyîdü'l-beşer est⁹⁵

olduğı şâyibe-i iştibâhdan müberrâdur. Binâberîn raqam-zede-i dest-i fesâhat-peyvestleri olan dîbâce-i sihr-âferînlerinde Veysi-i merhûmûn Mekki ve Medeni ile mersûm olan te'Őlif-i şerîfine eşer-i celîlül-me'Őâsirleri cild-i şâlîs olup gül-deste-i *mâ min-şey'ün yuşennâ illâ ve kad yuşelle*⁹⁶ ma'sdûkasın ârâyış-i dest-i ta'hkîk itdükleri egerçi min-vechin ta'sdiq olunur lâkin hîkmet-i İlâhiyye necîbe-i müdde'Őaları sâha-i Firdevs-bâha-i fet'h-i Mekke'de istâde ve te'Őlif-i latîfleri nigâşte-i çâpûk-dest-i hoş-nüvîsân-ı ifâde vü istifâde olup nev-hatt-ı şîrâze ile ârâste vü karar-dâde olmağın bu hizmet ile müstetâb ve ol bâb-ı refî'Őül-cenâbda keçkûl-gîr-i deryûze-i feyz-i te'Őlif-i şerîf olanlar selâse olmak dahı çi vech enseb olmağla faqîr-i üftâde çalîlül-bidâ'Öa vü sâde Murtaza eş-şehîr be-Nazmî-zâde sevda-yı ihtitâma dil-dâde olup her çend bu endîşe-i dil-pezîr-i iktihâm-ı emr-i hatîr ve mürîs-i tereddüd-keşîr ise dahı dâ'Öiye-i şevk **Meşnevi**

Bu'gsil ez-pây-ı dil in silsile-râ⁹⁷
Bâşed ez-pey be-resî kâfile-râ

Pây bâlâ nih ez-în pâye-i pest
Der-tevekkeltü Őalallâh zen dest

Kâr-ı hod-râ be-Ğudâ bâz-guzâr
Ki't ne-mî-bînem ez-în bihter kâr⁹⁸

terânesiyle Çinân-güsül-i istîbâr olmağın leng u lengâne silk-i piş-revâna sülûk idüp gerçi *ve eyne's-süreyyâ min-yedi'l-mütenâvil*⁹⁹ lâmi'Őası sıfat-ı kâşife-i hâldür lâkin *ve en lem-yudreku kulluhu*

⁹³ Öncekiler sonrakilere ne kadarını bıraktılar ki !

⁹⁴ Fe'Öilâtün/mefâ'Öilün/fe'Öilün

⁹⁵ (Bu eser) Gerçekten de hakikatlerden oluşan bir gül bahçesidir. İnce anlamlarla dolu bir çimenliktir. Siyer bahçesinin goncalarıdır. İnsanların nurlu Efendisi'nin (Hz. Muhammed) hediyesidir.

⁹⁶ Bir şey iki oluyorsa üç de olur.

⁹⁷ Fe'Öilâtün/fe'Öilâtün/fe'Öilün

⁹⁸ Gönül ayağının prangasını kır. Belki kâfileye arkadan yetişirsin. Bu alçak basamaktan yukarıya bas ayağın, Allâh'a tevekkül etmeye başla. İşini gücünü Allâh'a emânet et. Ki senin için bundan hayırlı bir iş görmüyorum.

*lā-yutreku kulluhu*¹⁰⁰ lāyihası dahı müknet-dih-i dil-i emel olup ol şahāyif-i bedāyī-Ö-beyāna imzā-keş-i ihtitām olmak da sāye-i bīd-i iÖtizāre penāh-āverī ile irhā-i Öinān-ı tekāver-i şermsārī kılınmışdur. Ümıddür ki mīve-i hām-ı nev-nihāl-i maḳāl ne mertebe telh-kām ü nā-güvār ise dahı perveriş-yāb-ı pertev-i āftāb-ı ḳabūl-ı İlāhī ve istifāza-i germiyyet-i rızā-ı İlāhī ile surh-rüy-ı vüşül olup çün fevākih-i nev-bār ber-dāşte-i dest-i raġbet-i daḳıḳa-fehmān-ı rüzgār olduğından ġayrı mülhāza-i hidmet-i Nābī üzre bu dürc-i nūrānī ve hırz-ı Rahmāniye şahīfe-efrüz-ı indirāc olan tuhaf-ı tehāyā netice-i Öālem-i cūd, ser-levhā-i kitābe-i vücūd, şahīb-i havz-ı mevrūd ve erike-efrüz-ı maḳām-ı maḥmūd Öaleyhi efḳalü's-salavāt bi-Öadedi enfāsi'l-mahlūḳāt hazretlerinin maÖrüz-ı hāk-i āstān-ı melāyik-pāsbānları olmaġla bu zahm-hor-ı sinān-ı ser-tiz-i günāha merhem-i kāfī ve bu haste-i dil-şikeste-i maÖsiyyete nüş-dārū-yı şāfī olmak der-h'āst-ı bārgāh-ı Öažimü'n-nevāl-ı kibriyā olup bu recā-yı icābet-nevāz ile reh-i maḳsūda ser-āġāz olundu. *Ve billāhi't-tevfīḳ ve huve'l-Hādī ilā-sevāōi't-tariḳ*¹⁰¹

⁹⁹ Arap Atasözü: Süreyyā yıldızı nerde onu tutacak el nerde? (İki şey arasında çok büyük farklar olduğunu bildirmek için kullanılır.)

¹⁰⁰ Tamamı idrāk edilemeyen şeyin tümü terkedilmez.

¹⁰¹ Allāhtan başarı dilerim. O doğru yola iletendir.